

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ

ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Τα
Νέα
μας

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ • ΧΡΟΝΟΣ 1ος • ΤΕΥΧΟΣ 1ο

Να μιλήσουμε ξανά για την ίδια τη δικηγορία, το δίκαιο και τη δικαιοσύνη

Τάκης Δέγλης 4

Αθηνά Σταμελάκη.....7

Αναστάσιος Βιρβιλίδης...10

Ασπασία Φιλέσουρα.....14

Αντώνης Βγόντζας 15

Η πρώτη εκδήλωση του Συνδυασμού μας
27-11-2007

Αναλυτικό αφιέρωμα από την πρώτη εκδήλωση του συνδυασμού μας
που έγινε στις 27.11.2007 στις σελίδες 3 έως 19.

Χρόνια Πολλά
Ευτυχισμένο Χαρούμενο
&
Δημιουργικό το 2008

Editorial Από τον Τάκη Δέγληερν .....σελ. 2
Αφιέρωμα στην πρώτη εκδήλωση (27.11.2007) .....σελ. 3-19
Εναρκτήρια ομιλία Τάκη Δέγληερν .....σελ. 4-6
Εισηγήσεις:
Αθηνάς Σταμελιάκη .....σελ. 7
Αναστάσιου Βιρβιλιού .....σελ. 10
Επιλεγμένα Αποσπάσματα απέδωσε η Ασπασία Φλέσουρα .....σελ. 14
Αντιφώνηση Αντώνη Βγόντζα .....σελ. 15
Γράμμα από τη φυλακή για τους Ευρωπαίους Γεωργίου Αξέξανδρου Μαγκάκη .....σελ. 16
Φωτογραφικά Στιγμιότυπα .....σελ. 18
Άρθρο Τάκη Δέγληερν .....σελ. 20
Βιβλιοπαρουσιάσεις .....σελ. 22

Λίγο καιρό πριν από τις εκλογές του Δ.Σ.Π. και ο νομικός κόσμος της πόλης μας προσπαθεί να ιεραρχήσει ζητήματα και προβλήματα που μας απασχόλησαν έντονα στο παρελθόν, αλλά και να αξιολογήσει συμπεριφορές, προοπτικές και αποτελέσματα.

Είναι αδιαμφισβήτητη αλήθεια ότι τα προβλήματα του κλάδου μας, και ειδικότερα στην πόλη μας, είναι πολλαπλά. Από το ασφαλιστικό μέχρι την ανεργία και την υποαπασχόληση των νέων συναδέλφων, μέχρι το "παραδικαστικό" και την κατάσταση που επικρατεί στο μεγαλύτερο σωφρονιστικό κατάστημα - τις φυλακές Κορυδαλλού - όπου έχουμε έναν νεκρό κάθε 10 μέρες, η φωνή του Δικηγορικού μας Συλλόγου υπήρξε εκκωφαντικά απύσχα.

Σε μία πόλη που ο Δικηγορικός Σύλλογος δεν τόλμησε μέχρι σήμερα να μιλήσει για τα μικρά και τα μεγάλα που μας απασχολούν, εμείς η Παρέμβαση Ανανέωσης - η Συμμαχία αυτή των δικηγόρων του Πειραιά, νοιώσαμε την ανάγκη να πάρουμε την πρωτοβουλία στα χέρια μας. Να μιλήσουμε ουσιαστικά, καταθέτοντας προτάσεις, δεσμεύσεις, αλλά και τα όνειρα μας, για έναν Δικηγορικό Σύλλογο χρήσιμο για του δικηγόρους. Μα όχι μόνο. Στόχος μας είναι στις προσεχείς εκλογές να προκύψει ένας Δικηγορικός Σύλλογος χρήσιμος για την κοινωνία, ουσιαστικός, αλλά και συνάμα "εξωστρεφής".

Γνώμονάς μας σ' αυτή την προσπάθεια είναι η πεποίθηση ότι ο κύκλος της εσωστρέφειας πρέπει πια να κλείσει. Αν πράγματι θέλουμε ο Δικηγορικός Σύλλογος να ξαναγίνει πρωτοπόρος στην πόλη μας, πρέπει να σπάσουμε το "πέπλο της σιωπής", της σιωπής για ό,τι συμβαίνει γύρω μας, της "σιωπής" που για πολλά χρόνια επέβαλαν οι διοικήσεις του Δ.Σ.Π.

Σ' αυτό το πλαίσιο στόχευσε η πρώτη εκδήλωσή μας στις 27.11.2007 που πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα του Δικηγορικού Συλλόγου όπου τολμήσαμε να μιλήσουμε για το "παραδικαστικό", αλλά και για τους "ταπεινωμένους" δικαστές, για την ίδια δικαιοσύνη. Πιάνοντας το "νήμα" από την αρχή θελήσαμε να ξαναμιλήσουμε για την ουσία της δικηγορίας και για το δίκαιο και τη δικαιοσύνη και αυτό το κάναμε μέσα από την αναλυτική παρουσίαση ενός βιβλίου του συναδέλφου του Αντώνη Βγόντζα, που είναι βιβλίο γραμμένο για την ίδια την "πορεία" της δικηγορίας, μέσα από τη διαδρομή ενός δικηγόρου.

Γιατί τελικά δεν είναι δυνατόν να μιλήσεις για την δικηγορία χωρίς να μιλήσεις για το δίκαιο και τη δικαιοσύνη. Είναι παράξενη, όπως ήξει στο βιβλίο του ο Αντώνης Βγόντζας, η επιστήμη μας και η δουλειά μας. Ποτέ κανείς δεν έχει την άποψη ότι η αλήθεια και η γνώση είναι υπόθεση ενός ατόμου. Όλοι δίνουμε και παίρνουμε, χρειάζεται απλώς κάποιος να πάρει την πρωτοβουλία, γιατί από εδώ ξεκινάει ο ρόλος του νομικού είτε ερμηνεύει τον κανόνα του Δικαίου είτε τον εφαρμόζει. Είτε καθοδηγεί είτε υπερασπίζεται. Είτε εκπροσωπεί συμφέροντα είτε συμπαρίσταται σε κάποιον αδύναμο άνθρωπο. Είτε είναι με τους πολλούς είτε με τους λίγους. Και καμιά φορά με έναν και μονάχο. Είτε βαδίζει δίπλα στους ισχυρούς είτε σπεύδει, μέσα από κινδύνους, στον αδύνατο και ενδεχόμενα απελπισμένο. Ο νομικός κατανοεί και αναδεικνύει. Ο νομικός ερευνά, στηρίζει και αποκαλύπτει. Με έναν αντικατάστατο άξονα: τον Άνθρωπο..."

Τάκης Δέγληερν

Τα Νέα μας

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

Εκδότης - Διευθυντής: Τάκης Δέγληερν - Δικηγόρος

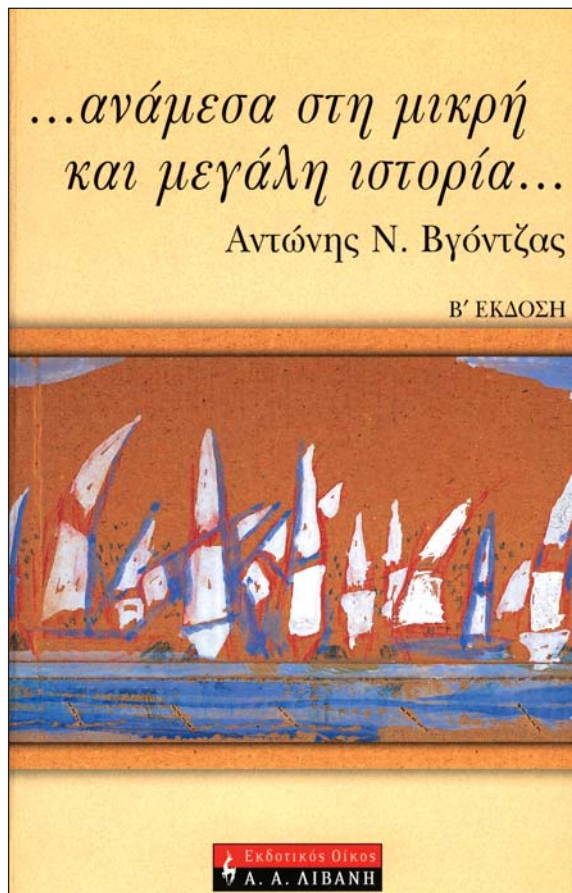
Μπουμπουλίνας 25 - 6ος όροφος - 185 35 Πειραιάς

T. 210-41.19.155 - 210-41.29.849 F. 210-41.19.189 E-mail: info@degleris.gr

Φύλλο 1ο / Δεκέμβριος 2007

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

"... ανάμεσα στη μικρή και μεγάλη ιστορία ..."
Οι σελίδες αυτές τρέχουν στις ράγες μισού αιώνα. Εξιστορούν δίκες. Μερικές μάλιστα από αυτές είναι ιστορικές. Περιγράφονται και άληθα γεγονότα. Σε όλα το Δίκαιο και το άδικο είναι ο βασανίτης ήθος. Είτε αυτά περιορίζονται στη μικρή ιστορία είτε έχουν ενθρονιστεί στη μεγάλη ιστορία. ..."

Ακολουθεί αναλυτικό αφιέρωμα από την πρώτη εκδήλωση του συνδυασμού μας, που έγινε στις 27-11-2007 στην αίθουσα του Δ.Σ..Π. με την παρουσίαση του βιβλίου του συναδέλφου Αντώνη Ν. Βγόντζα με τίτλο:
"... ανάμεσα στη μικρή και στη μεγάλη ιστορία..."

εναρκτήριο ομιλία

Τάκη ΔΕΓΛΕΡΗ

υχαριστούμε όλους εσάς που μας τιμάτε με την παρουσία σας.

Αγαπητέ Πρόεδρε, αγαπητή κυρία Αντιπρόεδρε, αγαπητά μέλη του Δ. Συμβουλίου, κύριε Αντιπρόεδρε της Βουλής, κύριοι Βουλευτές, κύριε Δήμαρχε, αγαπητέ καθηγητά κύριε Γ.Α. Μαγκάκη, συνάδελφοι, φίλοι και φίλοι, θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος, με την μικρή εισήγησή μου στην σημερινή μας βραδιά, προσπαθώντας κυρίως να εξηγήσω το γιατί - **Η Πρωτοβουλία Ανανέωσης, η Συμμαχία των Δικηγόρων Πειραιά** - επέλεξε την παρουσίαση του βιβλίου του συναδέλφου **Αντώνη Βγόντζα** με τίτλο "...Ανάμεσα στη μικρή και μεγάλη ιστορία..." και ταυτόχρονα να δώσω κάποιες απαντήσεις για το πως μπορούμε και οφείλουμε **να μιλήσουμε εμείς οι δικηγόροι για την ίδια την δικηγορία**.

Η σημερινή μας εκδήλωση, μέσα από την παρουσίαση του βιβλίου αυτού, είναι στην ουσία της μια προσπάθεια να ξαναμιλήσουμε εμείς οι δικηγόροι για την **ίδια την δικηγορία, για το επάγγελμά μας** και μάλιστα να δημοσιοποιήσουμε προς τα έξω, προς την κοινωνία δηλαδή, όλη αυτή την πορεία, με τις αναζητήσεις και προβληματισμούς μας, τις γνώσεις αληθιά και την καθημερινή δουλειά και την αλήθεια για όλα αυτά και να τα μοιραστούμε εδώ σήμερα με όλους εσάς.

Το βιβλίο του Α. Βγόντζα έχει ένα εξαιρετικό στοιχείο: κάνει κατανοητή και με πολύ απλό τρόπο

στον κάθε αναγνώστη όλη τη διαδρομή ενός δικηγόρου, αναλύει τι δίνουμε, ή τι διδασκόμαστε, **γιατί ο κόσμος των νομικών δεν ενδιαφέρει μόνο εμάς τους ίδιους αλλά σίγουρα ενδιαφέρει τους πελάτες και την ίδια την κοινωνία, γιατί για αυτούς εργαζόμαστε, γιατί η ύλη των νομικών τους αφορά, μιας και χειριζόμαστε τις υποθέσεις τους, αληθιά που κάποιος έπρεπε να πάρει την πρωτοβουλία αυτή.**

Αν παρατηρήσουμε την "εικόνα" ή το "στερεότυπο" της κοινής γνώμης, είτε μέσα από τα θεατρικά κείμενα, είτε μέσα από τα **"χαριτωμένα στιγμιότυπα" του ελληνικού κινηματογράφου** ή από ό,τι αληθιο έχουμε σαν στοιχείο πολιτισμού στην χώρα μας, θα δούμε ότι το **"στερεότυπο"** του δικηγόρου **απέχει πολύ** από αυτό που στην πραγματικότητα είναι η ίδια η δουλειά μας.

Επιπρόσθετα, μετά από όσα συμβαίνουν (ή συνέβησαν) και στο χώρο της **δικαιοσύνης και στην πόλη μας** υπάρχει και ένα επιπρόσθετο "στερεότυπο", αυτό της **σιωπής**. Γι' αυτό χρειάστηκε ειδικά για τη σημερινή εκδήλωση όλοι εμείς εδώ να κάνουμε μια υπέρβαση. Ξεχάσαμε για σήμερα τους τίτλους υποψηφιότητας που έχουμε, γιατί και οι εισηγητές σήμερα είναι υποψήφιοι Σύμβουλοι

και δηλώσαμε στην πρόσκληση απλά δικηγόροι, γιατί ακριβώς θελήσαμε **να πιάσουμε το νήμα από την αρχή, να ξαναμιλήσουμε για την ουσία της δικηγορίας**.

Και για να μιλήσουμε για την ουσία της δικηγορίας **πρέπει σίγουρα να μι-**

λήσουμε για το δίκαιο και για την δικαιοσύνη και μάλιστα σε ένα κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται με τρομακτικά γρήγορους ρυθμούς. Έναν κόσμο ταχύτατα μεταβαλλόμενο που παράγει και αναπαράγει συνεχώς αντιφάσεις. Αυτό είναι το γνωστό καθεστώς πλέον της "ανομίας", που σημαίνει πολύ απλά ότι όλοι επιζητούν να αποκτήσουν αθλητικά παπούτσια "NIKE" για τα παιδιά τους, όμως όλοι δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες και τους ίδιους νόμιμους δρόμους για να τα αποκτήσουν. Αυτές είναι οι διαφορές και αντιφάσεις που διαπιστώνουμε ακόμα και σε "απλές" - **καθημερινές έννοιες** όπως είναι η ίδια η έννοια της **ισότητας**, που πολλοί θυμάστε ότι ξεκίνησε από το περίφημο σύνθημα "Ίση αμοιβή για ίση εργασία" και πως αυτό νομικά επεκτάθηκε σε ίσες ευκαιρίες, σε νέο **οικογενειακό δίκαιο**, σε **ισονομία των γυναικών**, αληθιά έφτασε η **έννοια της ισότητας να καταλαμβάνει πλέον σχεδόν όλους**

τους τομείς της ζωής μας (γιατί και αυτό είναι στοιχείο δικαίου και δικαιοσύνης στην κοινωνία μας).

Ισότητα σήμερα σημαίνει (ή πρέπει να σημαίνει) **καταπολέμηση της "βίας"**, πρέπει να σημαίνει **"όχι"** στις διαφορετικές συμπεριφορές και στις φυλετικές διακρίσεις, πρέπει να υπάρχει ισότητα στην εκπαίδευση των αθληοδαπών, ισότητα σε όλες τις πολιτικές και να μη μας διαφεύγει η διαπίστωση τι κρύβει η ίδια αυτή αντίφαση για παράδειγμα (η έλλειψη δηλαδή της ισότητας) όταν όλοι οι έλληνες θεωρούν ότι έχουν "ιερή υποχρέωση" και δικαίωμα, όπου και να βρίσκονται, να χτίσουν μια δικιά τους ορθόδοξη εκκλησία και αναφέρω για παράδειγμα τον "Άγιο Νικόλαο" στη Νέα Υόρκη (κοντά στους δίδυμους πύργους), αλλιώς οι ίδιοι αντιδρούν ηυσοαηέα σε όλους τους άηηλους που θέηουν να φτιάξουν μια δική τους εκκλησία, για τον δικό τους Θεό, στην πόηη της Αθήνας.

Αναφέρομαι στο "Trafficking" γιατί έχουμε σίγουρα ένα ιδιαίτερα μεγάλο φαινόμενο **εμπορίας ανθρώπων (κυρίως γυναικών)** στην Εηηάδα αηηά και αυτό μπορούμε να το αναηύσουμε μέσα από τις τεράστιες και σημαντικές νομικές αντιφάσεις. Και αναηύω το παράδειγμα με τις ποηηαηηές προσεγγίσεις του: Μπορούμε **α)** να ξεκινήσουμε να αναηύουμε την **ποηηική κατάρρευση** κάποιων δημοκρατιών (πρώην σοσιαλιστικών) γύρω από την Βαηηική, **β)** μπορούμε να δούμε την ποηηική της ευρωπαϊκής κοινότητας για **προσέηκυση μεταναστών** που τόσο έχει ανάγκη, **γ)** μπορούμε να το δούμε σαν θέμα ασφάλειας συνόρων - σε επίπεδο αστυνομίας, **δ)** μπορούμε να το δούμε σαν παράνομη - ανασφάλιστη **αηηά "χρήσιμη" εργασία** σε μας ή και **ε)** όπως ποηη συχνά συνηθίζω να ηέω μπορούμε να το δούμε σαν την επιγραφή σε διαφημιστική πινακίδα επαρχιακού εηηηηικού δρόμου που αναφέρει: "Προσεχώς Βουηγάρες", **γιατί σε**

κάθε εηηηηική πόηη έχουμε "εμπόριο" γυναικών.

Ποηηές φορές ηοηπόν μέσα από αυτές τις τρομερές αντιφάσεις - **αντινομίες του τόσο γρηγόρα μεταβαηηόμενου κόσμου**, γίνεται όηο και πιο δυσχερής η σχέση ανάμεσα σ' αυτό που ηένε **"δίκιο"** και στο **"δίκαιο"** ή τη δικαιοσύνη.

Το "δίκιο" του καθενός δεν είναι σίγουρα και δίκαιο. Γιατί το δίκιο ηπερδύεται με το δίκαιο, ή ακόμη τυχαίνει να **έχουμε δίκιο αηηά να φτιάσουμε στο τέηος να έχουμε άδικο** ή όπως ποηηές φορές συμβαίνει τεηηικά σφάηουμε, γιατί δεν θέηουμε και δεν είμαστε ικανοί να ακούσουμε τον ηόγο ή τους ηόγους του αηηου και των αηηων.

Αυτές τις αντιφάσεις - διαφορές σαν νομικοί οφείηουμε να αναηύσουμε και να προσεγγίσουμε ιδιαίτερα ανάμεσα **στο δίκιο και την δικαιοσύνη και την κοινωνία**, γιατί **ταυτόχρονα σαν μέηη της κοινωνίας**, σαν υπερασπιστές - σαν ερμηνευτές του δικαίου πρέπει να βρούμε και να προτείνουμε ηύσεις σε αυτές τις ηειτουρηικές αντιφάσεις που "μηηοκάρουν" τη ηειτουρηία της δικαιοσύνης και οι ηύσεις φαίνεται ότι υπάρχουν μόνο μέσα από **μια δυνατότητα συναινεηικού διαηόγου και διαηεσοηάβησης** που μπορεί να οδηγήσει σε επίηυση των διαφορών και αντιθέσεων.

Υπάρχουν ποηηά παραδείγματα και από την αρχαία δραματουρηία που εξακοηουθεί να είναι η ηαηπρότερη απόδειξη της δυνατότητας να μετατραπεί αυτή η **αντινομία σε ηηγή ηηιουρηίας.**

Γιατί ακριβώς οφείηουμε να βρούμε ηύσεις στα όρια του κράτους, της ποηηιείας που ζούμε και γι' αυτό προτείνω να δούμε μαζί πόσο εξαιρεηικά επίκαιρα είναι τα διηηήματα και οι αντινομίες που ηραγματεύεται τόσο αριστουρηημαηικά ο Σοφοκλής στην "Αντιγόνης".

Θα αναφερθώ εν συντομία στις σύγχρονες ερμηνείες πάνω στο κείμενο του μύηου της "Αντιγόνης", μιας και η ουσιαστική ανά-

γνωση της Αντιγόνης αφορά το **νόμο, τη δικαιοσύνη, το κράτος και την ποηηική ή την ποηηιεία, δηλαδή εμάς.**

Υπάρχουν ποηηές σύγχρονες ερμηνείες και σταχυοηογώ τις πιο σημανηικές:

α) η πρώτη και ίσως η πιο συνήηης σε ποηηές γνωστές σκηνηοηεηικές προσπάηεις όπου η εκδοχή της "ανηφασισηικής" Αντιγόνης που μάχεται τον **τύραννο Κρέοντα.**

Είναι η "κηασική" μάχη ενάνηια στην τυραννία και ποηηές φορές θα δούμε ερμηνείες της τραγωδίας αυτής, όπου ο Κρέων παρουσιάζεται (ηερίπου) σαν δικηάτορας.

β) Η δεύτερη ερμηνεία στηρίζεται στην αντίηεση ανάμεσα στην ηηική και στη *raison d' Etat* (σχέση κράτους - ηρησκείας).

γ) Η τρίτη ερμηνεία (μεταηοητέρηνα ανάηυση) στηρίζεται στη διαμάχη του αηόμου ενάνηια **στο κράτος.**

δ) Η τέταρτη ερμηνεία στηρίζεται στον Έγηεης με την **οικογένηια στην αντίηεσή της με τον νόμο και την ποηηιεία.**

Σε αυτές τις ερμηνείες θα πρέπει να προσηηεί μια ακόμη με νομηκή διάσταση και να δούμε πως μέσα από το αρχαίο κείμενο μπορούμε να προηύνουμε ηύσεις και μάηιστα τονίζεται ιδιαίτερα από τον Σοφοκλή (και τούτο πρέπει να αναηυθεί) ότι οι αντίηετες "αρχές" που υπερασπίζεται ο Κρέων και η Αντιγόνη είναι μόνο "φαινοηενικά" ασυμβίβαστες.

Ειδικότερα διαβάζοντας τα σάσιμα του χορού θα δούμε ότι παραηέτει αυτό που εγώ οηομάζω **νομηκή ερμηνεία**, δηλαδή ότι τις αντιθέσεις δεν τις βηέπει ηοιροηαηηικά, αηηά **προηείνει ηύσεις, μέσα από την έννοια του ανηρώπου που ηειτουρηεί στην κοινωνία** και μάηιστα ηέει ότι ο ανηρωπος πρέπει - οφείηει να **γίνει υψίποηις** και για να το κατοηθώσει αυτό πρέπει να "συνυφάνει τους νόμους χηονός", **δηλαδή να "συνυφάνει" τους νόμους της πόηης με την "ηεών ένορηων δίκαι"**

(με τους νόμους των Θεών), αληθινώς κινδυνεύει να γίνει άπολις.

Δηλαδή ο άνθρωπος που από υπερβολική τόλημη - αυθάδεια - ύβρη κινδυνεύει να βρεθεί εκτός της πόλης του και της κοινωνίας του και να γίνει άπολις.

Σε αντίθεση λοιπόν με τον υψίπολη που εμείς χρειαζόμαστε, υπάρχει ο άπολις που κανείς δεν τον θέλει ως "παρέστιο", κανείς δεν τον θέλει για να "κάτσει και να φάει μαζί του", αληθιά ούτε και "ως ίσον φρονούντα" (ίσο με τους άλλους).

Το θέμα λοιπόν της τραγωδίας δεν είναι η αθωότητα της Αντιγόνης, το θέμα είναι η "ύβρις" όταν υπάρχουν δύο αντιμαχόμενες αρχές (όταν υπάρχει αντινομία).

Σε αυτή την εξήγηση στοχεύει η δική μου προσέγγιση, ακριβώς δηλαδή στο πως μπορούμε να "σπάσουμε" τις καθημερινές αντιθέσεις και αντιφάσεις σε μια σύγχρονη κοινωνία, μέσα από τη διαδικασία του να τις "συνυφάνουμε", γιατί ο κάθε άνθρωπος οφείλει και πρέπει να γίνει υψίπολις συνυφαίνοντας τις αντιθέσεις (με το ρήμα του ποιητή "παείρων"). Κι όμως η Αντιγόνη και ο Κρέων είναι "ανίκανοι" να "συνυφάνουν", γιατί και οι δύο, με την τυφλή υπεράσπιση τους ο καθένας στην δική του αρχή, γίνονται τελικά αθαζονικοί και οι δύο καταλήγουν "απολίδες".

Αυτό είναι και νομικά υπέρτατο παράδοξο, που εγώ ονομάζω στην τραγωδία της Αντιγόνης και τούτο γιατί:

α) Ο Κρέων ξεπερνώντας τα όρια του "φρονείν" καθηλωμένος στο "μόνος φρονείν", ο υπέρμαχος των νόμων της πόλης, γίνεται τελικά άπολις.

β) Η δε Αντιγόνη γίνεται εξίσου άπολις και θυμίζω την χαρακτηριστική σκηνή όταν την συλλαμβάνει ο Φύλαξ (γιατί είναι η τρίτη φορά που έχει προσπαθήσει - όχι πια να θάψει αληθιά να ρίξει χώμα - κάνοντας αυτή την συμβολική πράξη στο νεκρό Ποθυνείκη)

και όπου ο χορός πια δεν απευθύνεται στην Αντιγόνη για την ασέβειά της αληθιά την χαρακτηρίζει "τρελή".

Η αφροσύνη της δε έγκειται στο ότι δεν μπόρεσε να "συνυφάνει" τις δύο αντίθετες αρχές και υπερέβη τα όρια, γιατί η πόλη - η κάθε πόλη - χωρίς τους "νόμους χθονός", χωρίς τους νόμους της - δεν μπορεί να υπάρξει και παραβιάζοντάς τους η Αντιγόνη παραβιάζει το "ίσον φρονείν" και γίνεται και αυτή άπολις και οδηγείται στην καταστροφή.

Σαν ιδιαίτερη νομική ανάλυση λοιπόν εγώ προτείνω όπως μέσα από τα στάσιμα του χορού, αξίζει να δούμε ότι πολλές φορές, ακόμα και όταν έχουμε δίκιο, καταλήγουμε να έχουμε τελικά άδικο και βέβαια δεν υπάρχει έσχατος λογικός λόγος όπου θα προσέθεταν οι φιλόσοφοι. Τονίζω για αυτήν την θεωρητική παραδοξότητα τον λόγο του Αίμονα που μιλάει στον πατέρα του - τον Κρέοντα - και αναφέρει: "ούτε θέλω, ούτε μπορώ να πω ότι έχει άδικο, έχεις όμως άδικο γιατί επιμένεις να έχεις δίκιο, μόνος σου".

Και οι δύο λοιπόν - ο καθένας τους μόνος - δεν μπορεί, δεν θέλουν και δεν είναι ικανοί να ακούσουν τους λόγους των άλλων. Και έτσι μέσα στην ύβρη, στην αθαζονεία, δεν κατορθώνουν να "συνυφάνουν". Μήπως τελικά το επίκαιρο ερώτημα της τραγωδίας βρίσκεται στη διαφορετική ένταση των διαφορετικών επιταγών - επιλογών και πεδίο εκδήλωσης αυτής της διαλεκτικής είναι ο ίδιος ο κόσμος; Μήπως η φρόνηση που "χαρίζει την εύνοια των ουρανών ταυτίζεται με τον υποχρεωτικό πηλόν διάλογο μεταξύ των παραδομένων νόμων του καθενός, είτε "θετικών", είτε "ανθρώπινων"; Και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο άνθρωπος του Σοφοκλή ξέρει ότι είναι θνητός και ότι ο βασικός αυτός καθορισμός του είναι ανυπερέβλητος. Συνεπώς εγώ

τουλάχιστον καταθέτω, σήμερα ενώπιόν σας, αυτό το συμπέρασμα, από το αρχαίο αυτό κείμενο, που θεωρώ κορυφή της δημοκρατικής πολιτικής σκέψης και για νομικούς οι οποίοι πρέπει να επιμείνουμε στο "ίσον φρονείν".

Και για να επιμείνουμε αυτό χρησιμοποιώ πάλι τη φράση του ίδιου ποιητή γιατί το κριτήριό μας οφείλει να είναι το: "ουδέν ανθρώπου δεινότερο" και αυτό δεν το ανακαλύπτουμε με κάποιο "χάρισμα των Θεών", αληθιά ακριβώς μόνο μέσα από την "αυτοδημιουργία" που προσδιορίζει και προσδιορίζεται μόνο από τα έργα του ανθρώπου.

Πρέπει λοιπόν ή ίσως καλύτερα οφείλουμε όλοι εμείς οι νομικοί με ρόλο κοινωνικά χρήσιμο για μια κοινωνία δίκαιη και ελεύθερη, μέσα σε ένα κόσμο τόσο γρήγορα μεταβαλλόμενο, με τόσες αντιθέσεις και αντιφάσεις, οφείλουμε να προσπαθήσουμε να "συνυφάνουμε" χωρίς ύβρη - χωρίς αθαζονεία, αληθιά με άξονα και κριτήριο την "αυτοδημιουργία", δηλαδή τα καθημερινά μας, τα δικά μας ανθρώπινα έργα.

Ολοκληρώνω με αυτές τις σκέψεις την εισήγησή μου τονίζοντας ότι πρέπει να ξαναμιλήσουμε για την ουσία της δικηγορίας. Για να μιλήσουμε όμως για την δικηγορία είναι υποχρεωτικό να μιλήσουμε για το δίκαιο και την δικαιοσύνη στην κοινωνία μας. Γι' αυτό θωρήσαμε (και επιλέξαμε για θέμα της πρώτης μας εκδήλωσης) σαν καλύτερο παράδειγμα το βιβλίο του Αντώνη Βγόντζα που συγκεντρώνει δύο στοιχεία που το καθιστούν ιδιαίτερα ελκυστικό α) την "αυτοδημιουργία", δηλαδή πρόκειται για έργο ζωής του ίδιου και β) το ότι τόλημψε να δημοσιοποιήσει.

Εγώ εδώ τελειώνω και νομίζω ότι πρέπει να δώσω τον λόγο αμέσως στην Αθηνά Σταμελάκη για την εισήγησή της.

Ευχαριστώ πολύ.

Αθηνάς Σταμελάκη

Με αφορμή το βιβλίο του Αντώνη Βγόντζα αποφασίσαμε να ξαναμιλήσουμε για την δικηγορία και για τους ρόλους που έχει και που οφείλει να έχει ο δικηγόρος μέσα στην κοινωνία.

Το βιβλίο του Αντώνη Βγόντζα, το οποίο με συγκίνησε βαθύτατα γιατί βρήκε τον σφυγμό μου ως νέας μαχόμενης δικηγόρου με πίστη, ιδέες και οράματα, διηγείται την ιστορία ενός απλού και φτωχού παιδιού που ήρθε μαζί με την πολυμελή οικογένεια του από την Κρήτη στον Υμηττό, βίωσε την Κατοχή, τον Εμφύλιο και την Δικτατορία, και περιγράφει την επαγγελματική του διαδρομή πως δηλαδή αποφάσισε να γίνει δικηγόρος, πως συναναστράφηκε και επηρεάστηκε από μεγάλες μορφές του νομικού κόσμου και της νομικής επιστήμης, πως τον σημάδεψαν οι πρώτες επαγγελματικές νίκες και αποτυχίες και πως εξελίχθηκε από ένας άσημος δικηγόρος που βρήκε την πρώτη του δουλειά μέσω αγγελίας εφημερίδας να γίνει ο νομικός σύμβουλος του αείμνηστου Πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου και να παίξει αποφασιστικό ρόλο σε σπουδαία νομοθετήματα της χώρας μας.

Αμέσως πιο κάτω παραθέτω το κυριώτερο απόσπασμα της ομιλίας μου με το οποίο συμμετείχα στην εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου του.

1η Ενότητα:
Η απόφαση του να γίνει δικηγόρος και οι καθηγητές του στην Νομική Σχολή Αθηνών

"Ο Αντώνης Βγόντζας, είχε αποφασίσει να ακολουθήσει τις οικονομικές και μαθηματικές επιστήμες, όταν ένα Σαββατόβραδο του 1964 από τύχη μπήκε στο αμφιθέατρο "Σαριπόλων" στην Νομική Σχολή της Αθήνας, όπου εκείνη την ώρα πλήθος φοιτητών περίμεναν να ακούσουν μια ομιλία από κάποιον διάσημο καθηγητή. Το περιεχόμενο της ομιλίας αφορούσε ποια θα ήταν η δουλειά που θα έκαναν οι απόφοιτοι της Νομικής. Κατενθουσιάστηκε με την σκέψη ότι θα υπερασπιζόταν ανθρώπους και ιδέες και αποφάσισε το ίδιο βράδυ να γίνει δικηγόρος.

Η επαφή του με τους καθηγητές του στα χρόνια της φοίτησης του στην Νομική, που υπήρξαν οι περισσότεροι μεγάλες μορφές του νομικού κόσμου, τον σημάδεψε ξεχωριστά. Ο αγαπημένος του οικονομολόγος Ξενοφών Ζο-

λώτας, ο Ανδρέας Γαζής, από τον οποίο έμαθε ότι το "Δίκαιο είναι κατά κανόνα λογικό και ότι έτσι πρέπει να ερμηνεύεται. Το αληθινό δε ταλέντο του δικηγόρου που ξεκινάει από τις γνώσεις του πρέπει να αναδεικνύεται από την δημιουργική του φαντασία". Ο Αλέξανδρος Λιτζερόπουλος ήταν ο άνθρωπος που τον έμαθε να σκέφτεται νομικά, ο γενναίος ευρωπαϊστής Γιάγκος Πεσμαζόγλου ήταν πηγή ειδικών γνώσεων και προπαντός η καθοριστική γνωριμία του με τον μέντορά του, τον καθηγητή Γεώργιο Αλέξανδρο Μαγκάκη, ήταν γνωριμία που εξελίχθηκε σε σχέση ζωής. Στον Γεώργιο Αλέξανδρο Μαγκάκη ο Αντώνης Βγόντζας οφείλει την γνώση και την μέθοδο του νομοθετήν και προπαντός τον τρόπο χειρισμού της γλώσσας.

Ο Γεώργιος Αλέξανδρος Μαγκάκης, στην αρχή ως καθηγητής της Νομικής Σχολής και συνεργάτης του Ανδρέα Παπανδρέου και αργότερα ως Υπουργός Δικαιοσύνης ήταν αυτός που

θα τον καθούσε να αποτελέσει μέλος των νομοπαρασκευαστικών επιτροπών και έτσι ο Αντώνης Βγόντζας άδραξε την ευκαιρία, διδάχθηκε την τέχνη του νομοθετείν από τον μεγάλο νομοθέτη και συνέβαλε ενεργά στην δημιουργία μεγάλων και σπουδαίας σημασίας νομοθετημάτων, όπως οι νόμοι για την μεταρρύθμιση της Πολιτικής Δικονομίας, για το οργανωμένο έγκλημα, για την τιμωρία των βασανιστηρίων και την καταστροφή των φακέλων της Ασφάλειας στα χρόνια της δικτατορίας, για την αποικιοποίηση της έκτρωσης. Δική του είναι επίσης η σύλληψη της ιδέας για την ονομαστικοποίηση των μετοχών των επιχειρήσεων έκδοσης εφημερίδων για την διαφάνεια της ιδιοκτησίας του Τύπου, ενώ υπήρξε ο ιδύωνος στην τροπολογία περί κατάργησης της περιύβρισης της Αρχής από τον Τύπο. Πρωταγωνιστικό ρόλο είχε και στην διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου για την συμμετοχή της χώρας μας στο πρώτο πρόγραμμα δορυφορικής τηλεόρασης και της ελεύθερης ραδιοφωνίας και αργότερα καθοριστικός ήταν ο ρόλος του στην οριστικοποίηση του Κώδικα Ιατρικής Ηθικής και Δεοντολογίας.

Τα παραγμένα χρόνια της δικτατορίας αποτελούν πεδίο διαμόρφωσης της πολιτικής συνείδησης και δοκιμασίας του δημοκρατικού φρονήματος του Αντώνη Βγόντζα. Η παρακολούθηση της δίκης της Δημοκρατικής Άμυνας και των καθηγητών Σάκη Καράγιωργα, Γεωργίου Αλέξανδρου Μαγκάκη και άλλων τον έκανε μεταξύ άλλων να συνειδητοποιήσει ότι δεν υπάρχει διαδικασία στην γη που να μπορεί να συντρίψει την ανθρώπινη αξία. Θα ξαναγίνει παρατηρητής και κριτής μιας άλλης μεγαλύτερης δίκης αυτής του Ανδρέα Παπαν-

δρέου και θα είναι ο Αντώνης Βγόντζας ο άνθρωπος που θα βοηθήσει και θα παρέμβει με τον δικό του τρόπο στην αποκατάσταση της παραγμένης ελληνικής κοινωνίας μετά το τέλος αυτής της επονομασθείσας ως μητέρας των δικών μετά την αθώωση του Ανδρέα Παπανδρέου.

2η Ενότητα: Η επαγγελματική του διαδρομή

Ο Αντώνης Βγόντζας ξεκίνησε την δικηγορική του καριέρα περίπου όπως οι περισσότεροι από εμάς τους μαχόμενους δικηγόρους. Πήγε μέσω αγγελίας στο γραφείο ενός πρώην βασιλικού επιτρόπου, όπως λέγονταν τότε. Αναγκάστηκε να εργαστεί στον χώρο της βιομηχανίας του χήματος και του αγοραίου έρωτα με ανθρώπους-πελάτες που δεν εκτιμούσε ιδιαίτερα. Και έφυγε μετά από δύο μήνες για να πάει μέσω μιας δεύτερης αγγελίας να ασχοληθεί με το αντικείμενο του εργατικού Δικαίου δίπλα σε ένα δικηγόρο από την Πόλη.

Στάθηκε από τον εργοδότη του, απροετοίμαστος και ανυποψίαστος να υπερασπιστεί μια φαινομενικά "χαμένη υπόθεση", από αυτές που συναντάμε στην καθημερινότητα μας, που όμως χάρη στην ευρηματικότητα και την δημιουργική του φαντασία κατάφερε να ανατρέψει και να εκπλήξει, εισπράττοντας το πρώτο του "μπράβο". Έτσι κατέληξε ο ίδιος σε ένα συμπέρασμα στο οποίο έχουμε φτάσει οι περισσότεροι από εμάς: **Δεν υπάρχουν εκ των προτέρων χαμένες ή κερδισμένες νίκες. Ο ρόλος του δικηγόρου υπερασπιστή είναι να αναδεικνύει τις πλεονεξίες της κάθε υπόθεσης κι αυτές που μπορεί αλλιώς να βούλιαζαν στο σκοτάδι και να τις παλεύει μέχρι τέλους.**

Με την ίδια και ακόμη μεγαλύτερη χαρά, βάζοντας μέσα την

ψυχή του υπερασπίστηκε και τον πρώτο του ποινικό πελάτη σε μια μπερδεμένη υπόθεση στην οποία είχε συναισθηματικά αναμειχθεί. Έδωσε ό, τι περισσότερο μπορούσε από τον εαυτό του και γεύτηκε την χαρά της απόλυτης νίκης με την αθώωση του πελάτη του και της απόλυτης προσφοράς προς την Δικαιοσύνη την οποία πίστευε ότι είχε υπηρετήσει σωστά... για να διαψευστεί οικτρά όταν λίγο αργότερα έμαθε από τον ίδιο τον πελάτη του ότι ήταν αληθινά ένοχος ο αθώος, στην αθώωτητά του οποίου βαθύτατα πίστευε. Δυνατή εμπειρία που τον έκανε πιο γνωστικό μέσα στην ζωή. Όλοι μας έχουμε νιώσει στην άσκηση του έργου μας ότι η αλήθεια από τους πελάτες μας είναι πολύ δύσκολο να διαγνωστεί. Όλοι μας έχουμε νιώσει ότι πολλές φορές οι πελάτες μας, μας λένε ψέματα είτε από πρόθεση είτε από αφέλεια νομίζοντας ότι έτσι θα υποστηρίξουμε καλύτερα την υπόθεσή τους. Η αλήθεια και το ψέμα συνυφαίνονται ποικιλοτρόπως στο έργο του δικηγόρου. Άλλωστε η **Δικαιοσύνη επιλύει διαφορές και όχι σπάνια αποτυγχάνει στον ρόλο της γιατί δεν φτάνει πάντα στην αλήθεια χωρίς όμως αυτό να απαξιώνει τον ρόλο της ως υπέρτατου θεσμού της πολιτείας αλλά ούτε και τον ρόλο του υπερασπιστή δικηγόρου.**

Δεν είναι όμως, μόνο νίκες η καριέρα μας!! Με την ίδια εντιμότητα που παρουσιάζει τις νίκες του ο δικηγόρος Αντώνης Βγόντζας παραδέχεται και τις ήττες του. Ένωσε την πικρή γεύση μιας πολιτικής, δικονομικής προπαντός, ήττας όταν με πείσμα και γενναιότητα πάληψε ενάντια στους δικηγόρους και τους δικαστές του δικτατορικού καθεστώτος για τον νόμιμο διορισμό αληθινής προσωρινής διοίκησης στους φοιτητικούς συλλόγους

και τελικά ενώ είχε δίκιο έχασε. Γιατί το *Δίκαιο και η νομιμότητα δεν είναι απλή εποικοδόμημα. Η διεκδίκησή τους παράγει μια πραγματικότητα που είναι οι θεμελιώδεις αξίες μιας δημοκρατικής πολιτείας.*

Η πρώτη του εσωτερική σύγκρουση ήρθε όταν κλήθηκε να υπερασπιστεί τον Παρασκευά Πρεκεζέ και τους γιους του που εν ψυχρώ δολοφόνησαν τον ήδη συλληφθέντα Ηλία Καπερώνη που είχε δολοφονήσει τον γιο του Πρεκεζέ. Μία πολύκροτη δίκη της εποχής εκείνης που καταδεικνύει με τα πιο μελανά χρώματα την σημασία και τον ρόλο των μέσων μαζικής ενημέρωσης που ουσιαστικά όπλισαν το χέρι του Παρασκευά Πρεκεζέ ασκώντας αφόρητη πίεση στην συνείδηση, στα συναισθήματα και στην βούληση του. Ο Αντώνης Βγόντζας δεν διστάζει να καταθέσει δημόσια τις απόψεις του και να συγκρουστεί με την κοινωνία της εποχής εκείνης. Ο ίδιος ήρθε στο πρώτο του ηθικό δίλημμα και αυτό που προσπάθησε να επιτύχει και από πάντα προσπαθεί, όπως όλοι μας οφείλουμε, **είναι να μην προδώσει πρώτα και κύρια τον εαυτό του.**

Γιατί εδώ χρειάζεται να τονίσουμε ότι **"Από την μια πλευρά είναι το υπέρτατο αγαθό της ζωής, από την άλλη η οργάνωση της κύρωσης ενάντια σε αυτόν που αφαίρεσε την ζωή ως υποχρέωση του έργου του δικηγόρου γιατί η επιλεκτική υπέρσπιση συνιστά ουσιαστική ακύρωση του έργου του δικηγόρου."**

Ο ρόλος του υπερασπιστή δικηγόρου, αναφέρει στο βιβλίο του ο Αντώνης Βγόντζας, είναι ότι πρέπει να αναδεικνύει τα στοιχεία που επιτρέπουν την σωστή κατασκευή και περιγραφή της προσωπικότητας του κατηγορούμενου τις περιστάσεις και τα κίνητρα του χωρίς να διστάσει να

συγκρουστεί εάν απαιτείται ακόμη και με τους δικαστές ή και με τους κανόνες της επαγγελματικής δεοντολογίας προκειμένου να υπερασπιστεί σωστά τον εντολέα του.

3η Ενότητα: Προϊστάμενος του Νομικού Γραφείου του Ανδρέα Παπανδρέου

Όμως ο Αντώνης Βγόντζας δεν είναι μόνο ο μάχιμος δικηγόρος και ο νομοθέτης. Η θητεία του ως νομικού συμβούλου του πρωθυπουργού και υπεύθυνου του νομικού του γραφείου τον διδάσκει ακόμα περισσότερο για τον άνθρωπο και την πολιτική του συμπεριφορά. Η δουλειά του ήταν κυρίως πολιτική, ώφειλε να δίνει απαντήσεις που θα ήταν πολιτικά ορθές και νομικά ασφαλείς αντιμετωπίζοντας μεγάθηρια της πολιτικής σκηνής και προσπαθώντας όσο το δυνατόν πιο αθόρυβα να επιτελέσει σωστά την αποστολή του. Καμιά τροπολογία και καμιά συναρμοδιότητα χωρίς την υπογραφή του. Ακόμα σημαντική η εμπειρία του με την ουσιαστική νομική Συμμετοχή του στα Μεγάλα ΕΡΓΑ του τόπου μας και με τον ρόλο του ως γενικός γραμματέας στο ΥΠΕΧΩΔΕ τον Ιούνιο του 1996.

4η Ενότητα: Συμπεράσματα

Όλη αυτήν την πορεία της ζωής του, όπως κύλισε πάνω στις ράγες μισού περίπου αιώνα κρίσιμου για την χώρα μας- ο Αντώνης Βγόντζας βρήκε τον χρόνο και την τόλη να την καταθέσει δημόσια μέσα από αυτό το βιβλίο. Θέλησε να καταγράψει τι διδάχθηκε από την μακρόχρονη πορεία του στην δικηγορία και στην πολιτική και με ποιον τρόπο. Θέλησε να προσεγγίσει τον ρόλο του δικηγόρου και να αναζητήσει την ουσία του, γιατί τε-

λικά μόνο αυτή έχει αξία. Σίγουρα η δικηγορία είναι ένα βιοποριστικό επάγγελμα. Σίγουρα, όμως δεν είναι μόνο αυτό. Μέσα από αυτό το βιβλίο του ο Αντώνης Βγόντζας μας περιγράφει πως εξελίχθηκε ένας Αυτοδημιούργητος Δικηγόρος με μόνα μέσα την ψυχική του αντοχή και το πάθος του για την μάθηση και κατάφερε να ξεδιπλώσει όλο του το ταλέντο και τη δεξιότητα. Μέσα από την πορεία του ο Αντώνης Βγόντζας συνειδητοποίησε ότι ποτέ δεν έχασε την πίστη του στον Άνθρωπο και μέσα από τον ρόλο του ως νομικού υπηρέτησε τον άνθρωπο, τον άνθρωπο οποιασδήποτε κοινωνικής τάξης, οποιουδήποτε μορφωτικού επιπέδου τον άνθρωπο μιας διαρκώς μεταβαλλόμενης και εξελισσόμενης κοινωνίας. **Και αυτή ακριβώς είναι η αποστολή του μαχόμενου δικηγόρου, να διεκδικήσει και να υπερασπιστεί τα δικαιώματα του πολίτη, να συμβουλεύσει και να καθοδηγήσει. Να βοηθήσει τον άνθρωπο να κάνει τις δικές του επιλογές και να πάρει τις δικές του αποφάσεις, ερευνώντας, ερμηνεύοντας και εφαρμόζοντας τους κανόνες Δικαίου.**

Μας ωφελεί να διαβάσουμε το βιβλίο του Αντώνη Βγόντζα γιατί μας προσφέρει το δικό του λαμπερό παράδειγμα, ότι σε όλη του την ζωή, μέσα από όλες τις διαδρομές ο Αντώνης Βγόντζας κάνει το καλύτερο που μπορεί για να υπηρετήσει πιο σωστά τον Άνθρωπο μέσα από το Δίκαιο και έχει ορίσει ως αποστολή της Ζωής του να τον στηρίξει με φάρο την πίστη του σε αυτόν, όσο χαμηλά και εάν αυτός μπορεί να έχει πέσει γιατί έτσι έχει εντυπωθεί το λειτούργημα του δικηγόρου στα τρία βαθιά της ψυχής του".

Αναστάσιου Βιρβιλιού

Μέσα στις σελίδες του βιβλίου του με τον χαρακτηριστικό τίτλο "ανάμεσα στην μικρή και μεγάλη ιστορία" ο Αντώνης Βγόντζας κατέγραψε τις προσωπικές του ιστορίες και εμπειρίες. Αυτοεκτίθεται και καταθέτει, δημοσιοποιεί την δουλειά του και την γνώση, που έχει αποκομίσει από τις εμπειρίες αυτές. Γιατί μέσα από τις πολύ πλούσιες εμπειρίες του ως δικηγόρου που καταγράφει ο συγγραφέας μας παρουσιάζει όλες τις πτυχές της εργασίας του νομικού επιστήμονα.

Ο συγγραφέας θέτει εξαρχής ως βασικό άξονα της δικαιοσύνης και του νομικού επιστήμονα την κοινωνία και μας παρουσιάζει το πως ο νομικός επιστήμονας με την εργασία του υπηρετεί ή το πως πρέπει τελικά να υπηρετεί την κοινωνία. Ο Αντώνης Βγόντζας απαντά σ' αυτόν τον προβληματισμό με τις συνοδικές εμπειρίες του, αφού εκτός από δικηγόρος και συγγραφέας είναι πρώτιστα βαθιά πολιτικό ον, αφού συμμετείχε ενεργά στην διαμόρφωση του κοινωνικού μας πολιτισμού και πήρε σαφείς θέσεις ακόμα εναντίον και της ίδιας της κοινωνίας.

Μάλιστα μέσα από τέσσερα χαρακτηριστικά παραδείγματα από το βιβλίο παρουσιάζει ο ίδιος ο συγγραφέας το πώς χειρίστηκε αυτές τις υποθέσεις, είτε ως δικηγόρος που παραστάθηκε στις δίκες των βασανιστών της δικτατορίας, είτε ως δικηγόρος υπερασπιστής του απλού ανθρώπου

που σκότωσε τον φονιά του ανήλικου γιου του, είτε ως νομικός που συμμετείχε στην διαμόρφωση νομοθετικών προτάσεων, πρωτοπόρων για την εποχή τους, όπως είναι η νομοθεσία κατά των βασανιστηρίων αλλιά και η νομοθεσία για τις εκτρώσεις, σε αντίθεση με μεγάλο μέρος της κοινωνίας και της εκκλησίας, καθώς επίσης παρουσιάζει και τους εντόνους προβληματισμούς του σχετικά με τη σημερινή κατάσταση της δικαιοσύνης.

ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ - ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟ ΣΤΗΝ ΠΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ

Σχετικά με την δίκη των βασανιστών της δικτατορίας ο συγγραφέας ξεκινά την αφήγησή του από το γεγονός ότι η Πέμπτη αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων ανέθεσε στους έλληνες δικαστές να διώξουν και να δικάσουν τις αξιόποινες πράξεις των πραξικοπηματιών των Υπουργών τους και των βασανιστών της 21ης Απριλίου 1967. Η διακήρυξη μάλιστα της Βουλής ήταν "η δημοκρατία δικαίω ουδέποτε κατελήθη".

Η μεταχείριση των εγκλημάτων των πρωταίτιων και των Υ-

πουργών τους ήταν πολύ αυστηρή. Η δε ανάκριση που διεξήχθη ήταν πλήρης και χωρίς καθυστερήσεις, διότι οποιαδήποτε σχετική ασάφεια θα μπορούσε να παγιδεύσει την πορεία προς την πλήρη αποκατάσταση της δημοκρατίας.

Η παραγραφή του αξιόποινου των πράξεων αυτών ήταν εξάμνη. Η διαχείριση όμως των καταγγελιών για τους βασανισμένους ήταν διαφορετική. Ακόμα και το διάστημα της παραγραφής αυτών ήταν τρίμηνο. Ο δε Άρειος Πάγος επέλεξε την γνωστή ερμηνεία του εγκλήματος της 21ης Απριλίου ως **στιγμιαίου**, καταλήγοντας με αυτόν τον τρόπο στη θεσμική επιλογή της τιμωρίας μόνο των πρωταίτιων της Χούντας.

Η πρώτη μήνυση κατά των πρωταίτιων κατατέθηκε από τον Αλέξανδρο Λυκουρέζο για να τεθούν αμέσως σε κίνηση οι μηχανισμοί δίωξης και ανάκρισης των πρωταίτιων.

Επίσης, υπήρξαν πολλή προσκόμματα από τους δικαστικούς λειτουργούς, ακόμη και η υποδοχή των θυμάτων στην εισαγγελία δεν ήταν η θεσμικά αναμενόμενη, καθώς πολλές φορές αναφέρει ο συγγραφέας ότι τα θύματα αυτά αποπέμφθηκαν.

Με φραστική σκαιότητα μάλιστα αναφέρει ότι ένας εισαγγελέας οριοθετούσε εννοιολογικά τα βασανιστήρια με τρόπο που τα απέκλειε. Ακόμη και για το ζήτημα του πότε ξεκινούσε η τρίμηνη προθεσμία παραγραφής επιλέχθηκε από τις εισαγγελικές αρχές η ερμηνευτική εκδοχή, η οποία τελικά έθεσε στο αρχείο τον κύριο όγκο των μηνύσεων των θυμάτων. Όμως και στο χώρο της δικαιοσύνης, που τόσο βάνουσα είχε κακοποιηθεί από την δικτατορία, η κάθαρση ουδέποτε επιχειρήθηκε θεσμικά.

Αντίθετα όμως, με την αστική ποινική δικαιοσύνη, που οι βασανιστές της ασφάλειας ή ακόμη και του Γ' Σώματος Στρατού δεν τιμωρήθηκαν, η στρατιωτική δικαιοσύνη παρουσίασε μια εικόνα εντελώς διαφορετική, καθώς οι δικαστικοί λειτουργοί δεν αδράνησαν, δούλεψαν σκληρά και τόλημσαν, με αποτέλεσμα να τιμωρηθούν οι διαβόητοι πρωταγωνιστές του ΕΑΤ - ΕΣΑ, με καθειρξεις δεκάδων ετών, καθώς αυτοί είχαν βασανίσει ακόμη και αξιωματικούς του κινήματος του ναυτικού και ανάμεσα τους τον τότε Αρχηγό ναυτικού τον αντιναύαρχο Εγκοηφόπουλο κατά την κράτηση του στα γραφεία του ΕΑΤ - ΕΣΑ.

Ο Αντώνης Βγόντζας είχε άμεση συμμετοχή στις δίκες κατά των βασανιστών και είχε παρασταθεί και την δίκη των βασανιστών του τρίτου σώματος στρατού.

Το αποτέλεσμα όμως της μεταπολιτευτικής κάθαρσης ήταν συνολικά θετικό, καθώς υπήρχε η βασική στρατηγική επιλογή της κυβέρνησης του Κωνσταντίνου Καραμανλή να τιμωρηθούν αυστηρότατα για πρώτη φορά στην ιστορία, στην Ευρώπη οι πρωταίτιοι μιας χούντας.

Όλοι θυμόμαστε την δήλωση "όταν ήβμε ισόβια, εννοούμε ισόβια", το αξιοσημείωτο είναι ότι η Ελλάδα ήταν η πρώτη χώρα στην Ευρώπη, που τόλημσε κάθαρση και τιμώρησε πολύ αυστηρά τους πρωταίτιους αντίθετα με άλλες χώρες στις οποίες μέχρι σήμερα δεν έχει τιμωρηθεί κανείς πρωταίτιος καμιάς δικτατορίας, ακόμα και μακράς πνοής, είτε στην Χιλή, είτε

στην δικτατορία του Φράνκο.

Έπρεπε όμως, η ελληνική κοινωνία να προχωρήσει και να επουλώσει τις πληγές της εγκαθιδρύοντας μια από τις πιο φιλελεύθερες δημοκρατίες στον κόσμο. Επέλεξε λοιπόν, η ελληνική δικαιοσύνη να μην μεταφερθεί η τιμωρία των συνεργατών της δικτατορίας κάθετα σε όλη την διαστρωμάτωση της ελληνικής κοινωνίας, να μην χωριστεί για άλλη μια φορά στα δύο η Ελλάδα με ένα ανελέητο κυνήγι μαγισσών.

Μέσα από το βιβλίο αυτό όμως, αποδεικνύεται πόσο η δικαιοσύνη ακόμη και με τα σφάλματά της και τις αδράνειές της, ακόμη και με τους συμβιβασμούς της μπορεί να υπηρετήσει το δίκαιο και την ίδια την κοινωνία.

Με την δίκη των πρωταίτιων επιήλθε δημοκρατική κάθαρση αναφέρει δε ο συγγραφέας ότι εκτονώθηκε η κοινή γνώμη, όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και η παγκόσμια κοινή γνώμη. Η βασική επιλογή του Κωνσταντίνου Καραμανλή ήταν η εγκαθίδρυση μιας προοδευτικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, προχωρώντας όμως σε ένα μεγάλο συμβιβασμό - ακόμα και με την ανεπίτρεπτη και αναιδή ερμηνεία του πραξικοπήματος ως στιγμιαίου - και με το μεγάλο ερωτηματικό της ανοηλοκλήρωτης κάθαρσης της ίδιας της δικαιοσύνης.

Όλα αυτά, η διαφυγή πολλών βασανιστών από την δικαιοσύνη, η αδράνεια, όχι μόνο της δικαιοσύνης, αλλά και μεγάλου μέρους της αριστεράς και η συνολική εμπειρία και συμμετοχή του Αντώνη Βγόντζα στη δίκη των βασανιστών είχε σαν αποτέλεσμα να προτείνει ο ίδιος την διαμόρφωση της πιο σύγχρονης και φιλελεύθερης νομοθεσίας κατά των βασανιστηρίων και αυτό ακόμη είναι σημαντική δικηγορική συμβολή στην προστασία των ατομικών ελευθεριών του πολίτη.

Η απαγόρευση των βασανιστηρίων ως πρόταση νόμου έγινε δεκτή με ειλικρινή και δημοκρατικό ενθουσιασμό από τον δάσκαλο Γεώργιο Αλέξανδρο Μαγκάκη και ψηφίστηκε ο νόμος 1500/1984 αν και σχεδόν ποτέ δεν εφαρμόστηκε

στην πράξη πηην ελάχιστων εξαιρέσεων.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΡΕΚΕΖΕ - Η ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΠΑΡΑΒΙΑΖΕΙ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.

Επίσης ως δικηγόροι υπερασπιστές καθούμαστε πολλές φορές να υπηρετήσουμε το δίκαιο ακόμη και πηγαίνοντας αντίθετα στις ίδιες τις αντιλήψεις και τα πιστεύω.

Μια τέτοια κατάσταση περιγράφει και ο Αντώνης Βγόντζας στο βιβλίο του. Το 1983 συνέβη ένα αποτρόπαιο σεξουαλικό έγκλημα, στο οποίο το θύμα ήταν ένας δεκατετράχρονος, ο Παναγιώτης Πρεκεζές. Το θέμα αυτό είχε υνταράξει όλη την Ελλάδα και μάλιστα όλα τα ραδιόφωνα, η κρατική τηλεόραση και όλοι οι δημοσιογράφοι, κυρίως οι πρώτης γραμμής, είχαν επιδοθεί στην πλήρη διαπόμπευση του νεαρού δράστη του σεξουαλικού εγκλήματος παραβιάζοντας έτσι τα θεωρητικά ιερά δικαιώματα του κατηγορούμενου.

Τα μέσα της εποχής μετέφεραν στο πανελλήνιο ως δήθεν επιταγή της κοινωνίας, την εκδίκηση ως μοναδική λύση αυτού του εγκλήματος και καθούσαν ακόμη και ανυπόγραφα κάποιον να πάρει το νόμο στα χέρια του.

Μέσα σ' αυτό το κανιβαλικό κλίμα η κοινή γνώμη και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης όηησαν το χέρι του πατέρα και των αδερφών του θύματος, οι οποίοι κατά την μεταγωγή του φονιά με το λεωφορείο της γραμμής εισέβαλαν στο λεωφορείο και σε μια στάση του με την ανοχή της αστυνομίας, ο πατέρας Παρασκευάς Πρεκεζές αφάρσε την ζωή του φονιά του ανήλικου γιου του.

Όπως μάλιστα προκύπτει και από έρευνα των εφημερίδων της εποχής, οι επιβάτες χειροκρότησαν κιόλας την πράξη αυτή.

Σε αντίθεση με την κοινωνική απαίτηση για αθώωση του πατέρα, που έκανε το δεύτερο φονικό και σε μια σχετική ραδιοφωνική συνέντευξη του Αντώνη Βγόντζα στην ΕΡΤ, ο ίδιος με θάρρος υποστήριξε τα δικαιώματα του κατηγορούμε-

νου φονιά, που διέπραξε το σεξουαλικό έγκλημα και τόνισε ότι σε ένα κράτος δικαίου κανείς δεν έχει δικαίωμα να παίρνει τον νόμο στα χέρια του. Αυτή η ραδιοφωνική του συνέντευξη προκάλεσε κοινωνική κατακραυγή. Υπήρξαν μάλιστα και ακροατές που ευχήθηκαν να πάθουν τα παιδιά του Αντώνη Βγόντζα αυτό που έπαθε το παιδί του Παρασκευά Πρεκεζέ.

Μετά όμως από μερικές μέρες δέχθηκε την παράκληση ενός φίλου του να υπερασπιστεί τον πατέρα που είχε πάρει το νόμο στα χέρια του, παρά τα όσα αντίθετα είχε πει στην ραδιοφωνική συνέντευξη, αμέσως ο συγγραφέας θέτει το ηθικό δίλημμα που έχουμε αντιμετωπίσει όλοι μας πολλές φορές να υπερασπιστούμε κάποιον, ενώ γνωρίζουμε ξεκάθαρα ότι είναι πράγματι ένοχος και πολύ περισσότερο φονιάς, παραβιάζοντας ακόμη και αυτό τον ηθικό μας κώδικα και τα πιστεύω.

Τελικά όμως ποιος διαμορφώνει τη συνείδηση δικαίου στην κοινωνία μας, ο Τύπος, τα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης με την πανίσχυρη εικόνα και την κανιβαλική παρουσίαση των ειδήσεων ;

Παρά όμως όλες αυτές τις εσωτερικές ενστάσεις η δουλειά μας είναι ξεκάθαρη η υπεράσπιση του δράστη και όχι της πράξης του, όπως πολύ εύστοχα γράφει και ο συγγραφέας.

Ο Αντώνης Βγόντζας επανέρχεται στον κύριο άξονα της δικαιοσύνης που είναι ο άνθρωπος και που μόνο με αυτόν τον άξονα είναι δυνατόν να ξεπεράσουμε τις εσωτερικές μας αντιφάσεις, αλλιώς η επιθετική υπεράσπιση ακυρώνει τον ίδιο μας τον ρόλο ως υπερασπιστή.

Τελικά μπορούμε να επιλέγουμε ποιον υπερασπιζόμαστε;

Είμαστε δικηγόροι όταν επιλέγουμε μόνο τον πλούσιο δολοφόρο και όχι τον πτωχό;

Μήπως όταν κάνουμε επιθετική υπεράσπιση και οι ίδιοι, δεν καταπατούμε τα δικαιώματα που καλούμαστε να υπερασπιστούμε και να προστατεύσουμε. Εξάλλου γύρω από το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου να έχει νομικό συμπα-

ραστάτη και υπερασπιστή είναι πολύ κοινή και διαδεδομένη η απορία όλων των μη νομικών πως υπερασπίζεται ένα φονιά; Δεν έχειτε αναστοχές; Πολλά άλλα τέτοιου είδους ερωτήματα.

Όμως ποτέ τα πράγματα δεν είναι άσπρα ή μαύρα και κυρίως ποτέ δεν πρέπει η δικαιοσύνη να γίνει τόσο απλοϊκή ώστε να πέσει στην παγίδα ενός μανιχαϊστικού δυϊσμού καλό ή καλό, ηθικό ή ανήθικο. Σε κάθε περίπτωση η κύρια ερώτηση που πρέπει να ενδιαφέρει τον δικηγόρο δεν είναι το εάν ο κατηγορούμενος έκανε τον φόνο ή όχι. Αν αποδειχτεί αυτό, υπάρχει ο ποινικός νόμος που προβλέπει ως ποινή τα ισόβια.

Η υπεράσπιση, πολύ σοφά εκθέτει ο συγγραφέας μας, θα πρέπει να αναδείξει τις πτυχές της προσωπικότητας του κατηγορούμενου και τις περιστάσεις που έλαβαν χώρα οι πράξεις του, τα κίνητρά του.

Αυτός είναι ο κύριος ρόλος του υπερασπιστή, ο άνθρωπος και όχι οι πράξεις του και μάλιστα επειδή ακριβώς υπερασπίζεται τον άνθρωπο καταφέρνει να ξεπερνά ακόμη και τις πιο μεγάλες αναστοχές, ακόμη και να έρθει σε σύγκρουση με τον ίδιο τον νόμο.

Τελικά ο Αντώνης Βγόντζας ακόμη και αντίθετα στα πιστεύω του ανέλαβε την υπεράσπιση του Παρασκευά Πρεκεζέ και για να επιτελέσει τον ρόλο του ο ίδιος στηρίχθηκε στην διδασκαλία του Νικολάου Χωραφά και του δασκάλου του Γεώργιου Αλέξανδρου Μαγκάκη. Η υπακοή του Παρασκευά Πρεκεζέ στον νόμο ξεπερνούσε τις ανθρώπινες δυνατότητές του. Η πίεση που ασκήθηκε πάνω στην συνείδηση του από τον τύπο και την κοινωνία ήταν αφόρητη. Όλη η Ελλάδα όπλισε το χέρι του.

Τελικά ο Παρασκευάς Πρεκεζές καταδικάστηκε σε δύο χρόνια εφτά μήνες και είκοσι μέρες φυλακή, ο άλλος αδερφός σε δύο χρόνια και ένα μήνα φυλακή και ο τρίτος κηρύχθηκε αθώος.

Όταν όμως εξέτισε την ποινή του η συμπαράσταση της κοινής γνώμης είχε στερέψει και η οικογένεια του είχε ρημάξει.

ΦΟΒΙΣΜΕΝΟΣ ΔΙΚΑΣΤΗΣ - Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Όμως τον Αντώνη Βγόντζα η δικαιοσύνη δεν έπαψε ακόμα και σήμερα να τον απασχολεί, ιδιαίτερα η σημερινή της κατάσταση, την οποία χαρακτηρίζει εξωφρενική, ο ίδιος μάλιστα σπεύδει να τόνισει ότι στις πολλές αυθαίρετες περιόδους της Ελλάδας, πολλοί έσφαλαν και αρκετοί δικαστές.

Εξάλλου τα αυθαίρετα καθεστώτα με τις βαθύτατα αντιδημοκρατικές τους πρακτικές επεδίωκαν χρονικά την ταπείνωση και υποδίαίρεση των δικαστών, ώστε να τους καταστήσουν άβουλα όργανά τους.

Αλλά αυτή η κατάσταση διαφέρει πολύ από την σημερινή στη δημοκρατική μας κοινωνία, όπου μιλάμε πλέον για παραδικαστικό κύκλωμα που παραπέμπει όπως ο ίδιος αναφέρει στο παρακράτος, ενώ εξωθεσμική και επικίνδυνη είναι και η ανάληψη της αποκαλούμενης κάθαρσης από τα τηλεοπτικά κανάλια, με τα κόμματα αλληλά και τους επαγγελματικούς και κοινωνικούς φορείς ανενεργούς και αδρανείς.

Αυτός είναι πλέον ο μεγάλος κίνδυνος στην κοινωνία μας, ο ταπεινωμένος και φοβισμένος δικαστής. Ο φοβισμένος δικαστής, όμως αυτοακυρώνει την δικαστική του ιδιότητα, καθώς δεν είναι πλέον δικαστής δεν αποφασίζει, ούτε κρίνει τις πράξεις των ανθρώπων με βάση τον νόμο και την συνείδησή του, αλλά όπως αναφέρει πολύ εύστοχα ο Αντώνης Βγόντζας, ο φόβος διαστρεβλώνει την συνείδηση και η ταπείνωση μεταφέρει σε άλλους την κρίση και την απόφαση, ίσως ακόμη και τους τηλεοπτικούς μας εισαγγελείς.

Αποτέλεσμα της εξωφρενικής πραγματικά αυτής κατάστασης είναι οι εξοντωτικές ποινές, που δεν είναι ανάλογες των πράξεων των ανθρώπων, η ολοκληρωτική καταστράτηγηση του τεκμηρίου αθώότητας του κατηγορούμενου, που με τους αγώνες κατέκτησε η δημοκρατική μας κοινωνία, αλλά και

η καλλιέργεια ενός γενικευμένου κλίματος καχυποψίας έναντι όθλων των παραγόντων της δίκης, δικαστών, δικηγόρων και των ίδιων των διαδίκων.

Όμως ξεννάμε ότι η δικαιοσύνη που κρατά μαχαίρι δεν είναι δικαιοσύνη. Αυτή πλὴν η δικαιοσύνη δεν υπηρετεί την κοινωνία και δεν υπηρετεί πάνω απ' όλη το δίκαιο. Είναι άδικη και επικίνδυνη για την ίδια την κοινωνική συνοχή. Το χειρότερο όμως όθλων είναι ότι η απώλεια του ελεύθερου να κρίνει δικαστή δεν μπορεί να αναπληρωθεί.

Η ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗΣ

Ένα τέταρτο παράδειγμα το οποίο χρησιμοποιεί ο Αντώνης Βγόντζας για να αναδείξει και μια άλλη πτυχή της δικηγορικής εργασίας, αυτή του συντάκτη νομοθετικών προτάσεων είναι το ζήτημα της νομοθεσίας που απαγορεύει τις εκτρώσεις και την στροφή 180 μοιρών στην νομοθεσία μας το 1984.

Με την νομιμοποίηση των εκτρώσεων, με την δική του σημαντικότητα συμβολή στην ψήφιση του νόμου 1809/1986 για την τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης. Είναι γνωστές οι παράνομες κληνικές πίσω από την νομική σκολή στην Σόθωνος όπου καθημερινά στο παρελθόν κινδύνευε η σωματική και η ψυχική υγεία των γυναικών, αφού οι εκτρώσεις γινόντουσαν κάτω από απάνθρωπες συνθήκες.

Ωστόσο το κύριο θέμα του προβληματισμού του συγγραφέα ήταν περισσότερο η ίδια η γυναίκα και λιγότερο η δημόσια υγιεινή. Το κλίμα βέβαια της περιόδου ήταν και πάλη πολύ αρνητικό, κυρίως από την εκκλησία απέναντι σε οποιαδήποτε αλλαγή απαγόρευσης των εκτρώσεων, ενώ και η επιχειρηματολογία των γυναικείων οργανώσεων κατά της αλλαγής κινούνταν μόνο στο ηθικοπληστικό επίπεδο της ζωής του εμβρύου.

Η εκκλησία μάλιστα είχε στραφεί και κατά των συντακτών του νόμου και του ίδιου του συγγραφέα και με εγκυκλίους, που μοίραζε σε όλες τις ενορίες της. Αναφέρει μάλιστα χαρακτηριστικά ο Αντώνης Βγόντζας ότι τις εγκυκλίους αυτές κατά του ίδιου του συγγραφέα τις μοίραζε και ο πατέρας του.

Ο προβληματισμός όμως για την αλλαγή μιας ούτως ή άλλως νοσηρής κατάστασης ήταν πολύ πιο ουσιαστικός, καθώς από την μια πλευρά η γυναίκα είχε υποστεί ένα αόρατο ηθικό ενδοιασμό κατά των εκτρώσεων, αλλά και από την άλλη στερούνταν των βασικών δικαιωμάτων της, ιδιαίτερα δε όταν στην καθημερινότητα η απαγόρευση δεν είχε καμιά πρακτική εφαρμογή. Εξάλλου όλη η κοινωνία βούσε ότι σε μια ανεπιθύμητη κύηση η μοναδική λύση ήταν η παράνομη έκτρωση. Η δε χώρα μας σύμφωνα με διεθνή δημοσιεύματα ήταν πρωταθλήτρια στις παράνομες εκτρώσεις.

Ο νέος νόμος όμως δεν πρέπει να επιβάλλει την απαγόρευση, ούτε να απαγορεύει ή να εκβιάζει την οποιαδήποτε λύση και μάλιστα σ' ένα τέτοιου είδους ηθικό δίλημμα που είναι τόσο άρρητα συνδεδεμένο με την ίδια την ανθρώπινη ζωή. Η λύση αυτή δεν ήταν εύκολη, ούτε και στον ίδιο το συγγραφέα, ο οποίος έπρεπε να ξεπεράσει και τις αντιρρήσεις του οικογενειακού του περιβάλλοντος.

Ωστόσο, ο νόμος και το δίκαιο πρέπει να μην παρασύρονται από ηθικοπληστικές δοξασίες, ούτε και να ταυτίζονται με θρησκευτικές αρχαιοθολογικές εξ αποκαλύψεως αλήθειες. **Δεν είναι δυνατόν να αντιστοιχεί σε κάθε ηθικό κανόνα και μια έννομη διάταξη.**

Ο Αντώνης Βγόντζας ως συντάκτης του νέου νόμου δεν ήθελε να υποβάλλει, να επιβάλλει μια συμπεριφορά, ούτε να περάσει και το μήνυμα ότι τα πάντα είναι ελεύθερα και μάλιστα σχετικά με το υπέρτατο ίσως αγαθό της ζωής. Το πραγματικό μήνυμα εί-

ναι ότι η γυναίκα είναι ελεύθερη να αποφασίσει και ο νόμος πρέπει να ανοίγει τον δρόμο στις επιλογές της γυναίκας.

Γι' αυτό το λόγο η τελική διατύπωση: "Δεν είναι άδικη πράξη η τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης" ήταν και η καλύτερη και η πιο δημοκρατική και έλαβε τα συγχαρητήρια όθλου του νομικού κόσμου. Απόδειξη αυτού ήταν ότι η κοινωνία αγκάλιασε την νέα διάταξη και ο νόμος λειτούργησε τέλεια και δεν έχει τροποποιηθεί αλλιώς.

Στην νόμιμη διακοπή της εγκυμοσύνης το βασικό στοιχείο είναι η απόφαση της γυναίκας, την οποία ούτε υποβάλλει, ούτε επιβάλλει ο νόμος. Όμως η απόφαση αυτή αρκεί για την άρση του αδικού.

Η νομοθεσία τελικά έκανε να φαίνεται απαρχαιωμένη ακόμα και η λέξη της έκτρωσης. Κανείς δεν χρησιμοποιεί πλὴν αυτόν τον όρο, ο οποίος περιέχει μια απαξία άλλης ανελεύθερης εποχής που κρύβονταν πίσω από το δάχτυλο της και για ηθικοπληστικούς λόγους περιόριζε το περιθώριο απόφασης της γυναίκας και την κατεύθυνε σε εκτρώσεις, κάτω από απάνθρωπες συνθήκες.

Με την εμπειρία του αυτή ο συγγραφέας αναδεικνύει πάλι τον κύριο λόγο του δικηγόρου προς την κοινωνία ως συντάκτη νόμων, καθώς έχει την δυνατότητα να επηρεάσει με παιδευτικό τρόπο την κοινωνία μας και να την οδηγήσει σε πιο φιλελεύθερες και πιο δημοκρατικές λύσεις.

Εν κατακλείδι μέσα από τις εμπειρίες του Αντώνη Βγόντζα στο βιβλίο αυτό αναδεικνύεται η **μεγάλη σημασία του επαγγέλματος του δικηγόρου** στην σύγχρονη όλο εξελισσόμενη και μεταβαλλόμενη κοινωνία μας, καθώς είτε ως νομικός παραστάτης, είτε ως υπερασπιστής, είτε ως συμμετέχων στη νομική διαδικασία **με τις μικρές του δυνάμεις ο δικηγόρος συμβάλλει καιρία στην μεγάλη ιστορία του τόπου μας.**

επιλεγμένα αποσπάσματα από το βιβλίο απέδωσε η **Ασπασία Φλέσουρα**

|| Ο ταπεινωμένος δικαστής
Ο δικαστής, όπως τον έχει συλλήβει ο νομικός πολιτισμός μας, είναι μια πολύ απλή προσωπικότητα. Δεν χρειάζεται να είναι ευφυέστερος από τους άλλους επαγγελματίες νομικούς. Δεν διακρίνεται για τις περισσότερες γνώσεις του μολονότι με την πείρα που αποκτά τις συστηματοποιεί. Δεν είναι απαραίτητα οξυδερκής. Η κρίση του, βέβαια, με τα χρόνια εξασκείται. Δεν είναι το πιο ηθικό πλάσμα επί της γης. Φροντίζουμε, όμως, να κρατά ίσες αποστάσεις από όλους τους διαδίκους. Ακόμα και από τους κρατικούς κατήγορους.

Η Γαλλική Επανάσταση μας χάρισε πολλή. Κυρίως, όμως, κληροδότησε στην ανθρωπότητα το πολιτικό και ιστορικό μήνυμα της διάκρισης των εξουσιών. Ο Μοντεσκιέ είναι ένας από τους μεγάλους πνευματικούς πατέρες της. Ο δικαστής είναι ανεξάρτητος και από τη νομοθετική και από την πολιτική εξουσία. Σε όλα τα Συντάγμα-τα των χωρών που έχουμε πολιτισμική αναφορά, η ανεξαρτησία του δικαστή ανήκει στις πρώτες και κορυφαίες διακηρύξεις κάθε εθνικού καταστατικού νομοθέτη. Οι πολιτικές εξουσίες, δυστυχώς, σπάνια την εννοούν.

Αυτή την ανεξαρτησία του δικαστή οι πολιτικές εξουσίες, αφού δεν την εννοούν, την υπονομεύουν. Ακόμα και στις σύγχρονες δημοκρατίες. Η υπονόμηση δεν επιχειρείται με ευθεία επίθεση στην προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία του δικαστή. Η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης είναι η ίδια αξία από τις περισσότερο κατανοητές. Η υπονόμηση γίνεται στην ψυχή του δικαστή: με

μηχανισμούς δημιουργίας φόβου με υπόγειες διαδρομές ταπεινώσης.

Ο τρόπος μας γνώρισε πολλή μεταβολή. Τα πρώτα εκατόν πενήντα χρόνια της ανεξαρτησίας του ελληνικού κράτους δεν κύλησαν μέσα από ανόθευτες κοινοβουλευτικές διαδικασίες και περιόδους θεσμικής ηρεμίας. Στις αυθαίρετες περιόδους, πολλοί αμάρτησαν. Και αρκετοί δικαστές. Από αιτία ή με αφορμή αυτές τις μεταβολές: ρερικοί από αυτούς τιμωρήθηκαν. Όχι αναγκαστικά δίκαιος

Τα πολύ πρόσφατα χρόνια βιώνουμε ένα ιστορικά και θεσμικά εξωφρενικό φαινόμενο. Κάποιοι δικαστές έσφαλλαν. Ορισμένες πράξεις τους έχουν και ποινικό ενδιαφέρον. Η ζωή μας κυριαρχείται από την τηλεοπτική εικόνα. Και οι συγκεκριμένες επιλήψιμες πράξεις έχουν θεατρικότητα. Είναι τηλεοπτικά προσφιλείς. Κάποιοι έσπευσαν να υποδείξουν και όρους και αιτήματα. Ανακαλύψαμε τα "πα-ραδικαστικά κυκλώματα". Αυτό παραπέμπει στο "πα-ρακράτος". Όρος με σαφές και πεντακάθαρο ιστορικό περιεχόμενο και ορισμένα τα στοιχεία της θεσμικής παθολογίας του. Το τι εννοούμε με τα "παδικαστικά κυκλώματα" είναι σίγουρα διαφορετικό για τον καθένα μας. Μετά επιβλήθηκε το αίτημα της "κάθαρσης". Καμιά σχέση με την "κάθαρση" του αρχαίου δράματος. Τα

κόμματα δεν αντιδρούν. Κανένα κόμμα δεν αντιδρά. Η τηλεοπτική υιοθεσία του αιτήματος το κατέστησε πολιτικά και κοινωνικά παντοδύναμο. Αμβλύνει και τα δημοκρατικά και τα θεσμικά ανακλαστικά μας.

Λίγοι ασχολήθηκαν με τον ιστορικό εντοπισμό όλων των διαδικασιών "κάθαρσης". Αυθαίρετες εποχές. Αυθαίρετα καθεστώτα. Βαθύτατα αντιδημοκρατικές επιλογές. Με ένα και μοναδικό στόχο: την ταπείνωση του δικαστή.

Προσωπικά δεν φοβάμαι αν διέφυγε κάποιος δικαστής που αμάρτησε στο στάδιο της δικής του δικαιοδοτικής δράσης. Σχεδόν καμιά υπόθεση δεν υποβάλλεται σε μία και μόνη κρίση. Φοβάμαι, όμως, αληθινά το δικαστή που γέμισε η ψυχή του από το φόβο. Κι ακόμα χειρότερα, τον ταπεινωμένο δικαστή. Ο φόβος και η ταπείνωση ακυρώνουν τη δικαστική του ιδιότητα. Η ιστορία και οι θεσμοί εναπόθεσαν στα χέρια του το προνόμιο της δικής του κρίσης και της δικής του απόφασης πάνω στις πράξεις και στους ανθρώπους. Ο φόβος στρεβλώνει τη συνείδηση. Και η ταπείνωση μεταφέρει σε άλλον την κρίση και την απόφαση. Δεν έχω πια δικαστή. Κι αυτή η απώλεια και αυτό το κενό δεν θεραπεύεται και δεν αναπληρώνεται ποτέ. ||

Ο α ήθελα να ευχαριστήσω όλους σας για την ιδιαίτερη τιμή να παρευρεθείτε σε αυτή την εκδήλωση στους υπέροχους και όμορφους χώρους του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιά.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Τάκη, την Αθηνά, τον Τάσο και την Ασπασία.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους σας και επιτρέψτε μου μια ονομαστική εξαίρεση, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον δάσκαλό μου, τον Γεώργιο-Αλέξανδρο Μαγκάκη, για ένα σωρό πράγματα, αλήθεια και για ένα που ίσως ούτε αυτός δεν το υποψιάζεται. Για μένα υπήρξε ένας αθηθινός μάστορας των ήξεων και της γλώσσας και αυτό αποτυπώνεται στα βιβλία του. Αυτό αποτυπώνεται στα νομοθετήματα που εμείς οι υπόλοιποι υπηρετήσαμε κοντά του. Αυτό αποτυπώνεται στον πολιτικό του λόγο και αν θέλετε, θεωρώ ως το πιο σημαντικό κείμενο που έχει γραφεί τα τελευταία πενήντα χρόνια εκείνο το υπέροχο γράμμα προς τους ευρωπαίους, ένα εισιτήριο της αγωνιζόμενης Ελλάδας στην ευρωπαϊκή ιδέα, ένα κείμενο που το διάβασε ο μεγαλύτερος άγγλος ηθοποιός στην τελετή εισόδου της Αγγλίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Θυμάμαι με φρίκη τον εκνευρισμό των εκπροσώπων της χούντας και των διαμαρτυριών τους προς την τότε αγγλική κυβέρνηση. Πως τόληψαν και διάβασαν ένα γράμμα ενός κρατούμενου που είχε πιάσει στα χέρια του βόμβες. Ένα εν πάσει περιπτώσει γράμμα που ταξίδεψε το όνομα της Ελλάδας σε δεκάδες χώρες, σε πολλά σχολεία. Το βιβλίο αυτό, το γράμμα αυτό, διαβάζεται

και μελετάται σε πολλά εκπαιδευτικά συστήματα.

Θέλω να σας πω αν με ρωτήσετε τι διδάχτηκα από τον Γεώργιο Αλέξανδρο Μαγκάκη. Θα σας πω με αφοπλιστική ειλικρίνεια ότι αυτό που έμαθα κοντά του είναι η ιστορία στο λόγο και τις ήξεις.

Σήμερα άκουσα πολλήs φορές το όνομά μου, αλήθεια δεν είμαι κατηγορούμενος, δεν είμαι μάρτυρας, δεν είμαι διάδικος, στην μεγάλη διαπάλη που θα το ονομάσουμε και αυτό δίκη.

Σε τέτοιες περιπτώσεις υπάρχει μια και μόνη οφειλόμενη αντίδραση η σιωπή. Με μια και μόνο εξαίρεση.

Στο βιβλίο μου υπάρχει ένας πίνακας που ζωγράφισε ένα γειτονόπουλό μου που ασχολείται επαγγελματικά με την ζωγραφική και το μισό χρόνο του τον περνάει στην Αίγινα.

Τα τελευταία χρόνια διαβάζουμε ή μας υποχρεώνουν να διαβάσουμε βιβλία που άληα κηρύσ-

σουν το τέλος της ιστορίας, άληα κηρύττουν το τέλος των ιδεών, γενικώς περιγράφουν μια εφιαθτική εικόνα του κόσμου που ζούμε και που παραδίνουμε.

Προσωπικά έχω μια διαφορετική προσέγγιση σε ό,τι θαυμάστό, καινούργιο και αναπάντεχο

μας συμβαίνει και αυτό αποτυπώνει αυτόs ο πίνακας και θέλω να σας τον εξηγήσω γιατί είναι το μόνο που δικαιούμαι να πω.

Είναι ιστοριοφίλοικοι αγώνες στις ακτές κοντά στην Αίγινα και έχει ο πίνακας αυτόs μια αισιοδοξία που θέλω να την αντιπαραθέσω με την απαισιοδοξία εκείνων που κήρυξαν "το τέλος" της ιστορίας.

Στο γνωστό βιβλίο το τέλος της ιστορίας και των ιδεών του γνωστού αμερικάνου και γιαπωνέζου φιλόσοφου, υπάρχει μια εικόνα που είναι εφιαθτική.

Η ιστορία τελειώνει με μια μακρά σειρά αμαξών που στοιχισμένα οδηγούν σε μια ομοιόμορφη πόλη και που οι επιβάτες δεν έχουν το δικαίωμα να ξεπεζέψουν.

Η δική μου εικόνα είναι πολύ αισιοδοξία, ανάμεσα στην μικρή και μεγάλη ιστορία που συνεχίζεται και μπροστά σ' αυτή την αισιοδοξία προοπτική, ο καθένας παίρνει τον ρόλο που εκείνος επιλέγει.

Ευχαριστώ πάρα πάρα πολύ.

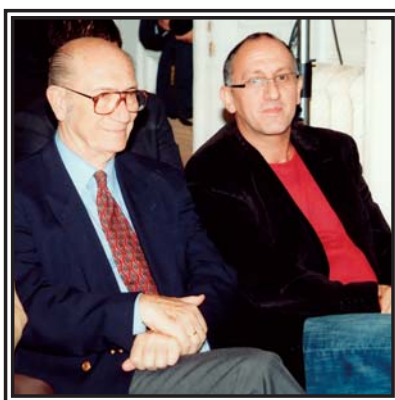
“Γράμμα από τη φυλακή για τους Ευρωπαίους”

Φεβρουάριος 1971

ΤΟΥ Γεωργίου - Αλέξανδρου Μαγκάκη

Κρατώ αυτά τα τσαλακωμένα από τους κρυψώνες χαρτιά μου και τα διαβάζω. Έτσι που γραφτήκανε και κρατηθήκανε κρυφά από τους δεσμοφύλακες μου, εκφράζουν μια κάποια διάσωση της ανεξαρτησίας μου και γι' αυτό μου είναι αγαπητά, ακόμα μάλιστα και σαν αντικείμενο, σαν χαρτί. Γραφτήκανε σε ώρες που προσπαθούσα να υπερνικήσω μ' αυτά την αγωνία της φυλακής μου. Γι' αυτό δεν είναι ούτε διατύπωση σκέψεων ούτε βέβαια γράμματα. Είναι ακριβώς αποσπάσματα αυτής της αγωνίας. Κι όμως δεν τα 'γραφα μόνο για μένα, όσο φτωχά κι αν είναι. Η αγωνία της φυλακής είναι μαζί με τόσα άλλα και βαθιά ανάγκη για επικοινωνία με τους όμοιους μου. Μια ανάγκη που τη νιώθεις ώρες ώρες σαν ασφυξία. Τώρα ξέρω γιατί, καθώς ήνε, οι ναυαγοί στα ξερονήσια βάζανε μηνύματα μέσα σε μπουτίλιες και τα ρίχνανε στο πέλαγος. Κάτι τέτοιο είναι κι αυτά τα γραφτά. Δεν είμαι βέβαια ναυαγός κι ούτε αισθάνομαι καθόλου για τέτοιους. Μα νιώθω την ίδια αγωνία για επικοινωνία κι έτσι γράφω τα φτωχά της μηνύματα. Ξέρω μάλιστα για ποιους γραφτήκανε. Σε ποιους θέλω να φτάσουνε. Σ' αυτούς που δεν είναι μέσα στο δράμα του τόπου μου, μα που μπορούν σωστά να το καταλάβουν. Σ' αυτούς πάντα απευθύνονται τα μηνύματα μέσα στις μπουτίλιες. Η φυλακή είναι μια κρίση και γι' αυτό ξεκαθαρίζει μερικά πράγματα σχεδόν αυτόματα. Μέσα δω σκέπτομαι τόσο συχνά τους φίλους που έχω σε διάφορα μέρη της Ευρώπης και νιώθω μια βεβαιότητα ότι κι αυτοί με σκέ-

πτονται. Γιατί μιλάμε την ίδια ανθρωπινή γλώσσα και γι' αυτό συνεννοούμαστε. Υπάρχουν βέβαια και τόσοι άλλοι σε άλλους τόπους, αλλιά οι Ευρωπαίοι φίλοι μου είναι τόσο αυτονόητα κοντά μου. Κι όμως μας χωρίζει ανελέητα αυτό το αγκαθωτό σύρμα που περιβάλλει την ανθρωπιά μας στη χώρα μου. Είναι σαν να στέκονται εκείνοι στη στεριά κι εμάς να μας παρασέρνει μακριά τους ένα σκοτεινό ρεύ-

μα νερού.

Είναι λοιπόν τόσο φυσικό να 'ναι γι' αυτούς τα νεύματα της αγωνίας μου. Ακριβώς νεύματα κών στους φίλους μου, σ' αυτούς που γνώρισα και σ' αυτούς που δεν έτυχε να συναντήσω. Νεύματα που δεν ήνε σχεδόν τίποτε και που δεν ζητάνε βέβαια τίποτε. Μα που μου χαρίζουν κάτι καθόλου πια αυτονόητο, την αίσθηση πως ακόμα υπάρχω και πως υπάρχουν κι εκείνοι κοντά. Ακόμα βηλοπούμαστε.

Αμύνομαι. Γι' αυτό γράφω. Έτσι κρατώ τη σκέψη μου από τη μεριά μου. Αν την αφήσεις αστήριχτη, χωρίς τα σχήματα των γραμμένων συλλογι-

σμών, αφηνιάζει. Παίρνει παράξενους δρόμους και καταλήγει να γεννά τέρατα. Περνά έτσι από τη μεριά του δεσμοφύλακα. Γιατί αυτό θέλουν με τη φυλακή. Σε κλείνουν σ' ένα χώρο τρία βήματα μπρος, τρία πίσω. Να περπατάς έτσι με τις ώρες, με τις μέρες, ασταμάτητα. Στην αρχή βαδίζεις μαζί με τη σκέψη σου. Τα ήτε οι δυο σας και ξεκαθαρίζεις νοήματα. Βρίσκεις τις ιδέες που είναι οι φίλοι σου. Συλληαμβάνεις το κακό με σαφήνεια. Αυτό που ταπεινώνει τον άνθρωπο. Είσαι δικαιωμένος και γι' αυτό δυνατός. Αντέχεις, ήες, τη φυλακή. Υπάρχει μέσα στο κελί σου να στηρίζεις κι εσύ με τον τρόπο σου το ακατάλητο ιδεόγραμμα του ανθρώπου. Είσαι κατά κάποιο τρόπο σαν εκείνες τις κουρελιασμένες σημαίες της μάχης, που κρατιούνται ακόμα στο κοντάρι τους και παίζουν έτσι το ρόλο τους. Μα πώς να περπατάς τρία βήματα μπρος, τρία βήματα πίσω σ' ένα χρόνο κενό, φιλικά κουβεντιάζοντας με τον εαυτό σου; Δεν γίνεται. Τα βήματα αυτά βαθμιαία υφαινούν τον ιστό του ιλιγγίου σου. Δεν μπορείς να κουβεντιάζεις ασταμάτητα μονάχα με τη σκέψη σου. Αυτός ο δυϊσμός του εαυτού σου, φυσικός στην αρχή, με τον καιρό απειθεί να σου σχίσει τα φρένα. Χρειαζόμαστε και τη σκέψη του άλλου ανθρώπου για να τα 'χουμε καλά με τη δική μας. Χρειαζόμαστε και την κενή από σκέψη ώρα. Καθώς περπατάς μαζί με τη σκέψη σου αρχίζει ύπουλα με κάτι παράξενες διαφωνίες που όμως κουβεντιάζονται. Αυτό είναι. Αυτό θέλει η φυλακή, ν' αρχίζεις να χάνεις τις θέσεις σου. Ασυναίσθητα μπαίνεις σ' ένα στροβίλισμα, που

Ο Αντώνης Βγόντζας, στην διάρκεια της αντιφώνησής του, αναφέρθηκε στην εξαιρετικά τιμητική για όλους μας **παρουσία του καθηγητή μας Γεωργίου Αλέξανδρου Μαγκάκη** και κυρίως θύμισε σε όλους μας εκείνο το συγκλονιστικό γράμμα, το **"ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ"**, που το Φεβρουάριο του 1971 είχε γράψει και αποστείλει στο εξωτερικό ο καθηγητής μας, κρατούμενος τότε από την δικτατορία στις φυλακές του Κορυδαλλού.

Αναζητήσαμε το κείμενο αυτό και ένα μικρό μέρος του δημοσιεύουμε εδώ. Το γράμμα αυτό δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά στην Αμερική στο Atlantic Monthly Review και ύστερα στους Times της Νέας Υόρκης, στους Times του Λονδίνου και στη γερμανική Zeit. Εφημερίδες και περιοδικά στην Ευρώπη, στην Λατινική Αμερική, στην Αφρική και στην Ιαπωνία το δημοσίευσαν. Εξάλλου η οργάνωση "Διεθνής Αμνηστία" το τύπωσε σε πολλές γλώσσες και διαθέτει τις εισηράξεις από την πώλησή του για τους πολιτικούς κρατούμενους όλου του κόσμου.

Ένα απόσπασμά του διαβάστηκε από τον Σερ Λώρενς Ολίβιε στην τελετή που έγινε για την ένταξη της Αγγλίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Στα ελληνικά δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 1971 από τον ελληνικό αντιστασιακό εκδοτικό οίκο στη (Δυτική) Γερμανία "Attica - Press Verlag" με πρόλογο του Γιάγκου Πεσμαζόγλου.

Νομίζω ότι αξίζει να παραθέσουμε στην εφημερίδα μας ένα πολύ χαρακτηριστικό απόσπασμα από το συγκλονιστικό αυτό γράμμα του καθηγητή μας **Γεωργίου - Αλέξανδρου Μαγκάκη**.

Τ.Δ.

με τον καιρό δυναμώνει και σε απειλεί με ξερίζωμα. Έτσι αρχίζει η διάσπαση μέσα σου, που καταλήγει να σε κάνει εχθρό με τη σκέψη σου. Γι-νόσαστε δύο εχθροί κλεισμένοι μαζί, μοναχοί, στον ελάχιστο χώρο του κε-λιού σου, μέσα σ' ένα χάος χρόνου. Αναγκαία έρχεται ο αλληλοσπαραγ-μός. Παλεύεις με μια έξαλλη μαινά-δα, που επιτίθεται στις ελάχιστες βε-βαιότητες σου. Σ' αυτές ακριβώς που όσο τις έχεις σώζεσαι, υπάρχουν ακό-μα σαν άνθρωπος. Μα άμα τις χάσεις, πας, άδειασες. Έμεινες ένα κενό κέ-λυφος. Αν δεν σου 'μένε το άγχος, θα 'ήεγα πως γίνεσαι ένας πρώην άν-θρωπος. Αυτό θέλει η φυλακή. Να καταλήξει η ανθρωπιά σου να είναι μόνο το άγχος σου. Τίποτε άλλο. Κι αυτή τη δουλειά την αναθέτει στη σκέψη σου, με το να σε κλείνει κατά-μονο μαζί της στις αδυσώπητα ο-μοιομορφες κενές μέρες σου. Έτσι τη μεταβάλλει από το μόνο σύντρο-φο σου σε έξαλλο εχθρό. Γίνεσαι α-κριβώς ένα τέρας. Δύο σιαμαίοι α-δελφοί που μισούνται θανάσιμα. Αυ-τός είναι ο εφιάλτης της μέρας.

Τον πολεμώ με το γράψιμο. Αυτό είναι η μόνη μου άμυνα, γιατί συ-γκρατεί τον εαυτό μου στις σωστές διαστάσεις. Είμαι με δύο χέρια, δύο πόδια, ένα κεφάλι. Με μία σκέψη. Παραμένω όμοιος με τους ομοίους μου. Να ξέρανε αυτοί που φτιάχνου-νε το χαρτί και το μολύβι πόσο τους ευηλοχεί ο φυλακισμένος! Σκέπτομαι τα ανθρώπινα δάχτυλα τους να δου-λεύουν και δακρύζω. Μου δίνουν τη μόνη δυνατότητα να σταθώ στην αν-θρώπινη θέση μου. Να μη γίνω αυτό που θέλει η φυλακή. Να σωθώ. Γρά-φοντας δεν είμαι φυλακή. Περνώ χα-λινάρι στη σκέψη μου, την κρατώ δί-πλα μου σύντροφο και μαζί της ζω στον κόσμο των απλών νοημάτων. Ζω κι εγώ σαν ένας κάποιος άνθρω-πος.

Ζω με κάτι ιδέες που αγαπώ. Αυ-τές γεμίζουν τις μέρες και τις νύχτες μου. Σ' αυτήν την ύπουλη ομοιομορ-φία των ακίνητων ωρών μου αντιτάσ-σω τη συνομιλία με τις ιδέες μου. Τώρα πια τις ξέρω καλύτερα και τις παραδέχομαι περισσότερο. Γιατί τώ-ρα έζησα αληθινά τη σημασία τους. Περνώντας από την ανάκριση, έμαθα την πιο απλή μα και την πιο βαθιά ουσία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Περνώντας από το στρατοδικείο, πεί-νασα για δικαιοσύνη και περνώντας από τη φυλακή, δίψασα για ανθρω-πιά. Η βία που στραγγαλίζει τη χώρα μου μ' έμαθε ποητιά. Ανάμεσα σ' αυ-τά και την αξία της άρνησης να υπο-ταχτείς.

Κάθομαι και σκέπτομαι όλα αυτά και γεμίζω με μια παράξενη δύναμη. Μια δύναμη που δεν μοιάζει σε τίπο-τε μ' αυτή που έχουν οι δεσμοφύλα-κες μου. Γιατί δεν έχει καθόλου φω-νές και θρασύτητα. Τη δύναμη της υ-πομονής. Αυτής που γεννιέται από το συναίσθημα πως έχεις δίκιο. Έτσι αντιμετωπίζω την αδιάκοπη επίθεση από άδειες μέρες που 'χει εξαπολυ-θεί εναντίον μου. Την αποκρούω κά-θε φορά στο ξεκίνημα της. Αρχίζω την κάθε μέρα μου προφέροντας τη λέξη "Ελευθερία". Είναι η ώρα που πηγαίνει να χαράξει. Βγαίνω από τον ύπνο και αισθάνομαι πάντα μια πικρή έκπληξη, συνειδητοποιώντας κάθε μέρα κι απ' την αρχή πως βρίσκομαι στη φυλακή. Τότε προφέρω την αγα-πημένη μου λέξη. Πριν προφτάσει και με κυριαρχήσει η συνείδηση της φυλακής. Με τη λέξη αυτή το κελί μου γεμίζει ιδέα. Είναι μαγική. Και τότε συμφιλιώνομαι με την καινούρ-για μου άδεια μέρα.

Σκέπτομαι τους συντρόφους μου. Τους πολιτικούς κρατούμενους που βρήκα στις διάφορες φυλακές. Αυ-τούς που αντισταθήκανε και τώρα βαδίζουνε μέσα στα κελιά τους στο Γολγοθά τους μ' αυτά τα τρία μικρά νευρικά βήματα μπρος και πίσω. Ό-λοι τους είναι βασικά από το ίδιο ψυ-χικό υλικό φτιαγμένοι κι ας διαφέ-ρουν τόσο κατά τα άλλα. Έχουνε ό-λοι τους μια πολύ σπάνια ευαισθησί-α συνείδησης. Μια πραγματικά απί-στευτη ευαισθησία. Αυτή τη βλέπεις να εκδηλώνεται και στα πιο παραμι-κρά και τα πιο μεγάλα. Μιλάνε και προσέχουνε μην αγγίζουμε την ψυχή του άλλου. Κι είναι δίπλα του, να του δώσουνε νερό προτού να το ζητή-σει.

Να ένα κάποιο παράδειγμα αυτής της ευαισθησίας: Πριν από μέρες ή-τανε ν' αποφυλακιστεί ένας μας. Βρι-σκότανε στο νοσοκομείο της φυλα-κής. Μπορούσε να φύγει από κει, ό-μως καθυστέρησε μόνος του στην α-ποφυλάκιση του μια βδομάδα για να 'ρθει να μας αποχαιρετήσει. Επτά μέ-ρες εθελοντικά φυλακή για να χαιρε-τήσει τους συντρόφους σου. Αυτό είναι. Έχουνε λοιπόν πάρει πάνω τους πραγματικά ολόκληρο το σημερι-νό πρόβλημα του ανθρώπου.

Σηκώνουμε συνειδητά το βάρος της τιμής του ταπεινωμένου λαού μας. Κι αισθάνονται να 'ναι κοντά σ' όλους τους κατατρεγμένους της γης. Έτσι συλλαμβάνουμε το νόημα σε ό-λα τα γεγονότα του κόσμου μέσα α-πό μια βασική ενότητα. Την ενότητα της ηλατάρας του ανθρώπου να γλυ-τώσει από την όποια καταπίεση. Ό-

ποιοι αντιστέκεται σ' όποιο μέρος της γης είναι αδελφός τους. Πριν α-πό καιρό είχανε φέρει στη φυλακή μας δύο Παλαιστίνιους αντάρτες. Α-πό την πρώτη μέρα γινήκανε ένα μα-ζί τους. Και ήτανε πραγματικά ένα. Όλοι όσοι αισθάνονται σαν προσωπι-κό τους χρέος ν' αντισταθούνε στην καταπίεση είναι από την ίδια μεριά. Είναι δικοί τους. Η ευαίσθητη συνεί-δηση για το δράμα του κόσμου είναι δηλαδή όχι μονάχα μια κοινή ιδιότη-τα, αλλά τελικά κάτι σαν κοινή κατα-γωγή.

Με τέτοιους συντρόφους είναι (παρμένες οι τόσες φυλακές στον τόπο μου και σε άλλους τόπους.

Νιώθουμε πολύ Ευρωπαίοι. Αυτή η συναίσθηση δεν πηγάζει πρωταρχι-κά από πολιτικές σκέψεις, όσο κι αν καταλήγει βέβαια να γίνεται βασική πολιτική θέση. Πηγάζει από την αμε-σότητα που αποκτίσανε πάλη πολύ έντονα με τη δικτατορία τα πολιτιστι-κά μας βιώματα. Αυτά τα νοήματα που ζούμε και που μας κάνουν ν' α-ντέχουμε τούτες τις μέρες και τις νύ-χτες μας δεν είναι ευτυχώς μονάχα δικά μας. Τα μοιραζόμαστε με το λα-ό της Ευρώπης. Ναι, τον έναν λαό της Ευρώπης.

Εμείς μέσα από τη φυλακή μας μπορούμε να το πούμε αυτό με αλη-θινή σοβαρότητα. Η οδύνη μας κάνει να βλέπουμε την ουσία και να τη λέ-με απλά. Βλέπουμε μόνο το νόημα και όχι τα ανόητα σύνορα, τους μι-κρόψυχους ανταγωνισμούς και τις α-βάσιμες πια επιπλοάξεις. Εμείς βλέ-πουμε απλά σαν λαός τον έναν εαυ-τό μας. Μοιάζει παράδοξο, αλλά βέ-βαια μόνο στην πρώτη ματιά, πόσο έντονα ένιωσε ο Έλληνας πως είναι Ευρωπαίος από την πρώτη κιόλας μέρα της δικτατορίας. Η ταπεινώση κάνει πιο συνειδητές αυτές τις αξίες της ζωής μας που προσβάλλονται. Οι δικές μας είναι οι αξίες της Ευρώπης. Όλοι μαζί τις φτιάξαμε. Νιώσαμε αυ-θόρμητα πως κανένας άλλος δεν θα καταλάβαινε με το δικό μας ακριβώς τρόπο το δράμα που άρχιζε στον τό-πο μας όσο ο Ευρωπαίος. Κι έτσι ήτα-νε. Το βλέμμα της απόγνωσης μας γύρισε στην Ευρώπη κι ο λαός της δεν μας άφησε ανθρώπινα μόνους. Τώρα όλοι εμείς που έτυχε να διανύ-ουμε αυτόν το μαρτυρικό δρόμο της αιχμαλωσίας στις φυλακές της δικτα-τορίας λέμε Ευρώπη και εννοούμε Πατρίδα. //

στιγμιότυπα από την εκδήλωση

27-11-2007

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟ Γ΄ ΚΑΙ ΣΤΟ Δ΄ Κ.Π.Σ. ΙΣΩΣ Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Άρθρο του Τάκη Δέγληερη

Σε επεξεργασμένη μορφή κειμένου παρουσιάζονται εδώ οι σκέψεις του Τ.Δ. που διατυπώθηκαν στο 9ο ΕΤΗΣΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (Αθήνα 30.10.2007)

Χρονική περίοδος που διανύουμε είναι ιδιαίτερα κρίσιμη στο δρόμο για το Δ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Η κρίσιμότητα αυτή εξηγείται αν λάβουμε υπόψη μας δύο άξονες.

Ο πρώτος άξονας αφορά την ανάγκη επιτακτικών νομικών ρυθμίσεων - ενός νέου, δηλαδή, νομοθετικού πλαισίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας και ο δεύτερος έγκειται στην ανάγκη υιοθέτησης σοβαρών μεταρρυθμίσεων σε επίπεδο δημόσιου τομέα - με σημεία αιχμής την εκπαίδευση των στελεχών της δημόσιας διοίκησης, την αναμόρφωση των διαδικασιών, αλλιά και των αναγκαίων αναπροσαρμογών και ρυθμίσεων.

Η περίπτωση της Κοινωνία της Πληροφορίας - στην οποία όλοι μας πια μετέχουμε - με τις 3 βασικές συνιστώσες της (περιεχόμενο - επικοινωνίες - πληροφορική) είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική. Η περίοδος όπου η πληροφορική αντιμετωπιζόταν με όρους κλειστού επαγγέλματος ή αργότερα όπου οι νέες τεχνολογίες προχωρούσαν με γνώμονα την αυτορύθμιση και την αυτοπροστασία έχει παρέλθει. Οι απαιτήσεις του 21ου αιώνα κάνουν επιτακτική την ανάγκη για ένα νέο αποτελεσματικό και ουσιαστικά ρυθμιστικό νομικό περιβάλλον για την Κοινωνία της Πληροφορίας, που θα αναβαθμίζει τη σχέση ανάμεσα στο δίκαιο και τη νέα σύγχρονη τεχνολογική κοι-

νωνία. Ζητούμενο πια αυτής της σχέσης είναι η ωριμότητα.

Σ' αυτή την κατεύθυνση, αυτό που απαιτείται δεν είναι ειδικές ρυθμίσεις, αλλιά ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο αντιμετώπισης, ένα νομικό πλαίσιο που θα είναι ασφαλές και ικανό να αντιμετωπίζει όλα τα νέα τεχνολογικά θέματα και θα αποτελέσει το αποτελεσματικό μέσο για μια δίκαιη και ελεύθερη κοινωνία. Ένα πλαίσιο που θα καλύπτει με επάρκεια όλα τα θέματα διαδικτύου, λογισμικού, ηλεκτρονικού εμπορίου - πειρατείας - ηλεκτρονικής υπογραφής κ.λπ. Άλλωστε, το παρελθόν υπήρξε ιδιαίτερα διδακτικό: δεν καταφέραμε να μιλήσουμε για νόμο για το διαδίκτυο, ακριβώς επειδή δεν υπάρχει νόμος για το χαρτί της μηχανής του φαξ, ή το ραδιόφωνο, ή αλλή τεχνολογική επανάσταση ή εφεύρεση.

Αναγκαίες λοιπόν οι ρυθμίσεις που θα μας δημιουργήσουν ένα νέο ουσιαστικό, αποτελεσματικό και ρυθμιστικό νομικό περιβάλλον που θα καλύπτει όλα τα παραπάνω θέματα αλλιά και ταυτόχρονα θα διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, την προστασία από την "πειρατεία" του λογισμικού, από την παράνομη πορνογραφία, την προστασία των ανηλικών και καθετί σχετικό μέσα από την αληματούδη τεχνολογική εξέλιξη.

Ο δεύτερος άξονας, που σε αυτή την κρίσιμη περίοδο πρέπει να ξαναδοούμε, είναι η ανάγκη να ξανασχεδιάσουμε δομή - τομείς και υπηρεσίες του δημόσιου τομέα.

Μας το απέδειξαν οι δυσχέρειες που εμφανίστηκαν σε όλα τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης και αφορούσαν τελικά την μη "αφομοίωση" των τεχνολογικών εξελίξεων από το δημόσιο τομέα και γι' αυτό ίσως "κρέμασαν" πολλή μεγάλα έργα πληροφορικής ή τηλεπικοινωνιών, δεν προωθήθηκαν νέες λύσεις και τελικά πολλά έργα δεν είχαν τη δυνατότητα ούτε να συντηρηθούν με αποτέλεσμα να καταρρεύσουν, χωρίς όμως να μπορέσουν έστω στοιχειωδώς να συντελέσουν στο να λειτουργήσει καλύτερα ο δημόσιος τομέας, να στηρίξει τις αναγκαίες πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα και της συνολικής ανάπτυξης της χώρας αλλιά και να ικανοποιήσει τον έλληνα πολίτη στην εξυπηρέτηση του οποίου συνταγματικά, νομοθετικά αλλιά και ηθικά είναι ταγμένος.

Φταίει μόνο ο κακός σχεδιασμός; Φταίει η πρακτική; Φταίει η "φοβία" ή η άγνοια απέναντι στην αληματούδη τεχνολογική αύξηση; Φταίει η κακή διαχείριση των ίδιων των έργων; Τα κακά "πρακτικά" των επιτροπών; Φταίει ίσως και ο "κακός" ανταγωνισμός των επιχειρήσεων; Μπορεί. Αλλιά όχι μόνο.

Σίγουρα όμως ακόμα και μέσα απ' την καθημερινή "δικαστηριακή

πρακτική" αναδεικνύονται συνεχώς σοβαρές παρατυπίες της διοίκησης, είτε από Υπουργεία, είτε από Νομαρχίες, είτε από άλλες Υπηρεσίες, σοβαρές καταμήσεις έργων, σοβαρές προσπάθειες να "ξεπεραστούν" εθνικοί και κοινοτικοί κανόνες, σοβαρά προβλήματα στην αιτιολόγηση των αποφάσεων των επιτροπών, σοβαρές αυθαιρεσίες της διοίκησης, κακή ερμηνεία διακηρύξεων, κακογραμμένα - κακοσχεδιασμένα έργα, έλλειψη μελετών ή και ακόμα λανθασμένα όρια προϋπολογισμών και "απίθανα" χρονοδιαγράμματα.

Στην προσπάθεια αναδιοργάνωσης - ανασχεδιασμού υπάρχουν πολλή περιθώρια βελτίωσης, με τη συμμετοχή όλων των στελεχών του δημοσίου, που πρέπει να δουν θετικά τον απαραίτητο λειτουργικό ανασχεδιασμό, με ευρύτατο κοινωνικό διάλογο, με διαβουλεύσεις επίμονες και βασανιστικές και στον επιμέρους σχεδιασμό κάθε έργου, στην εξειδίκευση στόχων αληθιά και σε μετρήσιμο πρακτικό αποτέλεσμα, το οποίο θα συντελέσει στην αληθινή νοοτροπία της διοίκησης, στην καλύτερη λειτουργία της και τελικά στην εξυπηρέτηση του πολίτη.

Στο μεταβατικό λοιπόν χρονικό στάδιο - ανάμεσα στο Γ' και στο Δ' Κ.Π.Σ. - πρέπει να προχωρήσουμε στη βελτίωση του νομικού θεσμικού πλαισίου, ενός πλαισίου ικανού και αποτελεσματικού που θα αφορά το ηλεκτρονικό εμπόριο, τις ηλεκτρονικές προμήθειες, την ηλεκτρονική υπογραφή, θέματα ασφάλειας στο διαδίκτυο και θα καλύπτουν θέματα από την ασφαλή του ανάπτυξη μέχρι την προστασία της παιδικής ηλικίας ή την πρόληψη ποινικών αδικημάτων και ταυτόχρονα ένα δημόσιο τομέα που θα παρέχει συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού, χωρίς ασάφειες, με "καλοσχεδιασμένα" έργα, με έντονη εξωστρέφεια, με σωστή και συνεχή διαβούλευση, με διακηρυγμένους στόχους και με μετρήσιμα και διαφανή αποτελέσματα που όλα αυτά θα πρέπει να εξυπηρετούν τον πολίτη.

Με τα κριτήρια αυτά, αν όλοι μαζί συμβάλουν, θα έχουμε σίγουρα καλύτερες "απορροφήσεις" αληθιά κυρίως ουσιαστικότερα και λειτουργικότερα έργα, που θα βοηθήσουν τον αναγκαίο εκσυγχρονισμό και του δημόσιου τομέα χάριν του κοινωνικού συνόλου.

Στόχος μας δεν πρέπει να είναι μόνο η μονοδιάστατη αύξηση "της απορρόφησης κονδυλίων" αληθιά τα ουσιαστικά αναπτυξιακά αποτελέσματα, με έργα που θα συμβάλουν στην εθνική και περιφερειακή ανάπτυξη, σε ψηφιακή σύγκληση, σε σωστό αναπτυξιακό προγραμματισμό, σε αντιδιαστολή με το παρελθόν όπου υπήρξαν έργα μη αποτελεσματικά, ή μη λειτουργικά, ή ημιτελή.

Ο στόχος αυτός γίνεται πειστικότερος αν συνυπολογίσουμε ότι στη συνέχεια θα πρέπει να βαδίσουμε χωρίς να περιμένουμε την βοήθεια από άλλους κοινοτικούς πόρους. Έτσι θα πρέπει να στηριχθεί μια ουσιαστική ανάπτυξη από τις επιχειρηματικές και δημόσιες επενδύσεις που θα στηρίξει μία υγιή οικονομία στην ανάγκη πια για εξωστρέφεια, πέρα από τα εθνικά μας όρια.

Είναι σαφές ότι τώρα που ανοίγει ο δρόμος για την έναρξη του Δ' Κοινοτικού Πλαισίου, και όπως έχει δημοσιοποιηθεί έγιναν ήδη οι πρώτες προκαταβολές από τα κοινοτικά ταμεία και μάλιστα σε σημαντικό ύψος (400 εκ.) για την περίοδο 2007-2013, θα πρέπει να γίνουν ουσιαστικά συντονισμένες ενέργειες για τον τρόπο διάθεσης των κοινοτικών πόρων και να λάβουν υπόψη όλοι οι κοινωνικοί φορείς, εταίροι, δημόσιοι λειτουργοί ότι απαιτείται βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δράσεων όλων των εμπλεκόμενων, ακριβώς γιατί είναι η τελευταία φορά που η Ελλάδα θα λάβει τέτοιου ύψους πόρους.

Μέσα από αυτή την τελευταία ευκαιρία η χώρα μας θα πρέπει να στοχεύσει στο ότι μελλοντικά - σταδιακά αποσυνδέεται η όποια ανάπτυξη της από τα κοινοτικά ταμεία και είναι μια οριακά κρίσιμη ουσιαστική τελευταία ευκαιρία για ανάπτυξη και αναδιοργάνωση και για την υλοποίηση των αναγκαίων προσαρμογών του δημόσιου τομέα.

ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ

Ο δικηγόρος

Εκδόσεις

Βιβλιοπωλείου της «ΕΣΤΙΑΣ»

Αθήνα 2003

*Στη φωτογραφία του εξωφύλλου οι:
Δημήτρης Μπαμπάκος,
Αριστοτέλης Ωνάσης,
Σταύρος Κανελλόπουλος,
Τρύφων Κουταλίδης
στη δίκη του Α. Ωνάση κατά Γ. Δούκα*

Παπινιανός (Τρύφων Κουταλίδης)

Γεννήθηκε το 1934 και όνειρό του ήταν να γίνει αρχιτέκτων. Τον υποχρέωσαν να σπουδάσει νομικά. Έκανε το ντοκτορά του στο Αεροπορικό Δίκαιο, που λίγο το χρησιμοποίησε, αφού φοίτησε στο Ωνάσειο Πανεπιστήμιο, όπου ειδικεύτηκε στις χρηματοδοτικές συμβάσεις. Την εκπαίδευση του ολοκλήρωσε στην Ακαδημία Καραμανλή. Έγραψε μελέτες σε νομικά θέματα και δημοσιογραφεί ασχολούμενος με νομικοκοινωνικά προβλήματα.

Με βάση τις καταβολές από τη Μάνα, τη δικηγορία την έβλεπε σαν μια δυσκολία που έπρεπε όχι μόνο να ζήσει μ' αυτή αλλιά και να τα βγάδι πέρα. Με βάση τις καταβολές από τον Πατέρα, πήρε κάτι από το θαυμασμό για τη νομική επιστήμη, την επιστήμη που είναι τόσο στενά δεμένη με τη ζωή. Κάθε μέρα κάνεις δεκάδες συμβάσεις χωρίς να το συνειδητοποιείς. Αγοράζεις την πρωινή σου εφημερίδα, να η πρώτη σύμβαση πωλήσεως για τον περιπτερά, αγοράς για εσένα. Μπαίνεις στο τρόλεϊ, πληρώνεις το εισιτήριο, να άλλη μία σύμβαση μεταφοράς, κ. λπ., κ.λπ. μέχρι να βραδιάσει κάνεις δεκάδες συμβάσεις. Ο δικηγόρος τις μέτραγε κι έδινε νόημα στις σπουδές που τον υποχρέωσαν να κάνει, ονειρευόμενος μια δίκη. Αλήθεια, τι μεγαλείο να δίνεις μάχη για το δίκιο κάποιου και, όταν το πετυχαίνεις, τι χαρά! Αυτό δεν είναι μόνο επάγγελμα για το οποίο πληρώνεσαι, είναι κάτι παραπάνω. Κάποιοι το είπαν «Ήειτούργημα». Ε, αυτό είναι κάπως υπερβολικό.

Με τα συναισθήματα αυτά έκανε ο δικηγόρος τις σπουδές του θαυμάζοντας τους δασκάλους του τους πανεπιστημιακούς, όπως άηλωστε θαύμαζε και τους γυμνασιακούς του δασκάλους. Το θαυμασμό αυτόν για τους δασκάλους ο δικηγόρος τον διατήρησε και στην υπόλοιπη ζωή του. Βλέπετε, οι γονείς του δικηγόρου τον έμαθαν να σέβεται τους όποιους δασκάλους τονίζοντας του ότι η Εκκλησία εύχεται «υπέρ των γονέων ημών και διδασκάλων». Ίσως αυτό το τελευταίο είναι και η αιτία της διήγησης που μου έκανε κι εγώ την κατέγραψα. Κάτι σαν φόρος τιμής στους δασκάλους της μάθησης και της ζωής, που τόσο απλόχερα τον δίδαξαν. Κάτι σαν μνημόσυνο ευγνωμοσύνης για τους δασκάλους της μάθησης αλλιά και για τους δασκάλους της ζωής, τους επώνυμους αλλιά και τους πολλούς ανώνυμους, που όλοι όμως είχαν έναν κοινό παρονομαστή, την ανιδιοτελή διδασκαλία και το χάρισμα αυτό που συνήθως το λέμε μεταδοτικότητα της γνώσης, και που απεκάλυψαν στον δικηγόρο τα μυστικά της προηγητικής νομικής.....

.....Ο Πατέρας του δικηγόρου, επιτυχημένος δικηγόρος ο ίδιος στην Καθαμάτα, δεν μπορούσε επαγγελματικά να βοηθήσει, αφού ο δικηγόρος διάλεξε την Αθήνα ονειρευόμενος την Ολυμπιακή και τα τοιαύτα. Έτσι ο Πατέρας αντί για ουσιαστική βοήθεια έδινε συμβουλές, που και το άγχος του δικηγόρου μεγάλωναν και δεν έβγαν το άμεσο πρόβλημα, καθώς όλες στόχευαν στο μέλλον: «Πρέπει να ασχοληθείς με τη γενική δικηγορία, μόνο τότε επαγγελματικά θα ολοκληρωθείς. Πρέπει να μελετάς πολύ θεωρία και νομολογία. Πρέπει να αρχίσεις το ελληνικό ντοκτορά σου, γιατί μεταπτυχιακές νομικές σπουδές σε αγγλοσαξονικό πανεπιστήμιο δεν έχουν και τόσο επιστημονική αξία για Ευρωπαίο δικηγόρο, και παράλληλα να γράφεις και μελέτες που θα τις δημοσιεύεις σε νομικά περιοδικά.» Πρέπει, πρέπει, που όμως κανένα δεν βοήθησε δικηγόρο-πελάτη δεν φαινότανε πουθενά. Καίτοι στις συζητήσεις με τον Πατέρα ο δικηγόρος ήταν αρνητικός, όλα τα κατέγραψε, τα ανέλυε και στο τέλος τα ακολουθούσε πιστά.

Στις ατέλειωτες ώρες του μελετούσε κι έγραφε τίποτα μικρομελέτες που δημοσιεύονταν στο «Νέο Δίκαιο» του

Πέτρου Ζήση, στην "Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου" του Κωνσταντίνου Ρόκα και στο "Νομικό Βήμα" του Δικηγορικού Συλλόγου. Κι αυτά όμως δεν είχαν άμεσο αντίκτυπο στα επαγγελματικά του. Για την επαγγελματική του αποκατάσταση άνοιξε κι ένα γραφειάκι, και περίμενε τον πελάτη, που δεν ερχότανε. Ευτυχώς ο πατέρας της γυναίκας του, μεγάλος βιομήχανος, του έδωσε κάποιες δουλιτσες στην αρχή, που τις δούληε με κέφι και τις προχωρούσε με χιούμορ. Τον ρωτούσαν στο σπίτι του τι κάνει στο γραφείο, κι αυτός απαντούσε: "Τετραγωνίζουμε το τάβιρο, το σφίγγουμε στη μέγκεν και με ήιμα του κάνουμε ευθείες ώστε να μην κυλάει και να το γραπώνουμε!"

Φαίνεται όμως πως οι οικογενειακοί πελάτες κάτι εκτίμησαν από τη δουλειά του δικηγόρου και μια μέρα του είπαν να πηγαίνει κι αυτός στα συμβούλια που κάνανε κάθε Δευτέρα απόγευμα. Σ' αυτά μετείχαν οι Χριστόδουλος και Χρήστος Λαναράς και ο Αλέκος Κωνσταντινίδης, ένας γενικός διευθυντής της Εθνικής. Ε, αυτά δεν ήτανε συμβούλια για τον καημένο τον δικηγόρο, ήτανε κανονικό καθαρήριο. Ο Χριστόδουλος έριχνε σε ρυθμό ποθυβόλου ιδέες στο τραπέζι και οι άηθοι δύο (αυστηρούς τεχνοκράτες θα τους ήγαμε σήμερα) τις ανέθιαν και τις αξιολογούσαν. Πού και πού κάνανε και καμιά νομική ερώτηση στον δικηγόρο, κι αυτός τις απαντούσε πολύ προσεκτικά και με σύντομες προτάσεις. Όπου δεν είχε απάντηση, γρήγορα σημείωνε στο κίτρινο μπλοκ του κι έλεγε κοκκινίζοντας: "Με συγχωρείτε, δεν το ξέρω, θα το μελετήσω και την άλλη Δευτέρα θα σας έχω σημείωμα." Δύο ασπιρίνες έπαιρνε ο δικηγόρος πριν από κάθε τέτοιο συμβούλιο και τέσσερις μετά για να συνέθι. Ο Κωνσταντινίδης κάπου κατάλαβε την αγωνία και το άγχος του δικηγόρου, που μάταια προσπαθούσε να παρακολουθήσει τη συζήτηση όταν οι άηθοι φυσικά χρησιμοποιούσαν λογιστικό -οικονομικούς όρους, πάντα σε ρυθμό ποθυβό-

λου. Αποσβέσεις, αποθεματικά, κεφάλαια κινήσεως κ.λπ., κ.λπ. Άντε να καταλάβει ο δικηγόρος.

Στο τέλος μιας Δευτέρας ο Αλέκος ήέει στον δικηγόρο: "Πρέπει να μάθεις και πέντε λογιστικά αν θέλεις να προκόψεις και να γίνεις δικηγόρος επιχειρηματιών. Εγώ μπορώ να σου κάνω μαθήματα." Τα μαθήματα έγιναν, και ολοκληρώθηκαν σχετικά γρήγορα. Είχε μεγάλο χάρισμα μεταδοτικότητας ο Αλέκος Κωνσταντινίδης, και περισσή υπομονή στη διδασχή του, που τη διάνθιζε με απλοϊκά παραδείγματα, κατανοητά ακόμα κι από

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής του δίδαξε την τάξη και τη σχολαστική μελέτη που οδηγούσαν στη λύση των προβλημάτων. Ο Αριστοτέλης Ωνάσης του δίδαξε τη μαγεία των διαπραγματεύσεων, αλλά και την αξία της "προληπτικής νομικής", στην οποία επίσης πολύ πίστευε και ο ανταγωνιστής του Σταύρος Νιάρχος.

Σπουδές και εμπειρίες καταθέτει ο δικηγόρος. Πολλούς μπορούν να βοηθήσουν στα καθημερινά τους προβλήματα.

"στούρνους" σαν τον δικηγόρο. Πάει κι αυτό, σκεφτότανε ο δικηγόρος, έγινε, ο πελάτης όμως πού είναι; Μεγάλο το άγχος του πελάτη για κάθε νέο που αρχίζει σαν ελεύθερος επαγγελματίας.

Τότε, στις αρχές της δικηγορίας του -κάπου 26 χρονών ήτανε ο δικηγόρος- έλαβε και το πρώτο μάθημα προληπτικής νομικής. Ο δάσκαλος δεν ήτανε ούτε καθηγητής της νομικής ούτε καν δικηγόρος επιτυχημένος βιομήχανος, συγγενής του δικηγόρου, με αρρώστια στο νοσοκομείο.

"Να μου φέρεις καμιά τριανταριά κόλλες, που πάνω αριστερά έχουν τυπωμένο το όνομα μου, κι όλα τα μπλοκ επιταγών, ξένα κι ελληνικά, που έχω στο μεσαίο συρτάρι μου."

Ο δικηγόρος εκτέλεσε την εντολή την άλλη κιόλας μέρα. Ο βιομήχανος άρχισε να υπογράφει τις λευκές σελίδες, άλλες στο ένα

τρίτο της σελίδας, άλλες στη μέση και τις περισσότερες στο τέλος. Τελευταίες υπέγραψε τις επιταγές. Αδύνατο να καταλάβει ο δικηγόρος γιατί ο βιομήχανος έβαζε μετά μανίας όλες τις υπογραφές. Ο βιομήχανος του ήέει:

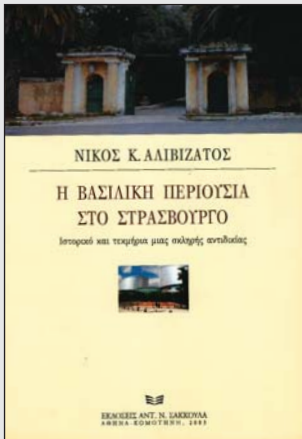
"Όταν θα φύγω, αυτά θα σας βοηθήσουν πολύ· να τα φυλάξεις σε μέρος ασφαλές."

Μάλλον σύντομα έφυγε ο υπογράφας, και τα χαρτιά συμπληρώθηκαν με ομοιογένες και αναγνωρίσεις χρεών. Το ίδιο και οι επιταγές· μπήκανε ονόματα, ποσά και ημερομηνίες, προ του θανάτου φυσικά. Πολλούς φόρους "γλήτωσαν" οι κληρονόμοι, και ο δικηγόρος μάταια προσπαθούσε να εντάξει τις πιο πάνω κινήσεις στα νομικά που για τόσα χρόνια σπούδαζε. Πουθενά δεν κολλήγανε. Κανένας καθηγητής, ούτε Έλληνας ούτε ξένος, δεν δίδαξε τέτοια μαθήματα. Χρόνια του πήρε να καταλάβει πως αυτό είναι κάτι σαν προληπτική νομική, ας πούμε. Σας τα αναλύω πιο κάτω, όπου όμως σαν "μάθημα" σε καμιά νομική σχολή δεν διδάσκειται· αντίθετα, την προληπτική νομική τη διδάσκουν χαρισματικοί άνθρωποι που έχουν τη δύναμη και τη θέληση να βλέπουν και πίσω από τον τοίχο και να προγραμματίζουν λύσεις για θέματα και μετά το θάνατο τους, όπως θα προγραμμάτιζαν ένα ταξίδι σε άγνωστες και μακρινές χώρες που ποτέ δεν τις επισκέφθηκαν. //

Η δικηγορία είναι ένα ταξίδι ολόκληρο, γεμάτο εντάσεις, νίκες, αγωνίες, άγχος για τον "Πανιανό", για τον μάχιμο δικηγόρο και ειδικά στη συγκεκριμένη περίπτωση για τον εξαιρετικό συνάδελφο και Νομικό Σύμβουλο του Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη κύριο Τρύφωνα Κουταλίδη, που, από την "Ολυμπιακή" του Ωνάση μέχρι την "Ακαδημία" Καραμανλή, μας καταθέτει με ένα εξαιρετικά γλαφυρό ύφος, την ίδια την προσωπική του διαδρομή και εμπειρία, τις διδασχές της ζωής του, μέσα από την πολύχρονη "μάχη" της δικηγορίας.

Τ.Δ.

ΝΙΚΟΣ Κ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΣΤΟ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

Ιστορικό και τεκμήρια μιας σκληρής αντιδικίας

Εκδόσεις

Αντωνίου Ν. Σάκκουλα

Αθήνα - Κομοτηνή 2003

Ο Νίκος Κ. Αλιβιζάτος γεννήθηκε στην Αθήνα, το 1949, κατάγεται όμως από την Κεφαλονιά και τη Χίο. Σπούδασε νομικά στην Αθήνα και το Παρίσι. Δικηγорεί από το 1978. Από το 1980 διδάσκει στην Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου εκλέχθηκε καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου το 1992. Επισκέπτης ερευνητής στα Πανεπιστήμια Stanford (1989) και Princeton (1997), ήταν τακτικός συνεργάτης του Βήματος (1986-2000) και ήδη των Νέων. Πρόεδρος της Ελληνικής Ένωσης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1999-2003), ήταν μέλος της πρώτης σύνθεσης της Αρχής Προστασίας Δεδομένων (1997-2002). Με την τελευταία αυτή ιδιότητα, είχε το κύριο βάρος της υπεράσπισης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας της γνωστής απόφασης της Αρχής για την απόληψη του θρησκευματος από τις ταυτότητες (2000).

...Πιο πολύ, πάντως, μου είχε κάνει εντύπωση ένας νόμος του 1921 -ο ν. 2625/1921- με τον οποίο εγκρινόταν η αναδρομική καταβολή στον Κωνσταντίνο Α΄ βασιλικής χορηγίας (και μάλιστα αφορολόγητης) για τα χρόνια της εξορίας του στην Ελβετία (1917-1920), όταν, κατά την διάρκεια της ίδιας περιόδου, είχε βασιλεύσει ο γιος του Αλέξανδρος, στον οποίο είχε βεβαίως καταβληθεί η κανονική χορηγία. Ο νόμος αυτός, που ένας γερός μελετητής της πολιτικής μας ιστορίας, ο Τρ. Γεροζήσης, είχε την καλή έμπνευση να περιλάβει σε μια συλλογή κειμένων του Ινστιτούτου Συνταγματικής Ιστορίας και Συνταγματικής Επιστήμης (: Κείμενα Συνταγματικής Ιστορίας, τ. Α΄ (1821-1923), Αθήνα-Κομοτηνή, 1993, σ. 663), δεν είχε τόσο τραβήξει την προσοχή μου εξ αιτίας του περιεχομένου του -που θα έλεγα ότι ήταν λίγο-πολύ αναμενόμενο- όσο εξ αιτίας του τόπου και του χρόνου που ο αποκατασταθείς τότε στον θρόνο Κωνσταντίνος τον είχε υπογράψει: "εν Μετώπω Μ. Ασίας, τη 23η Ιουλίου 1921". Ήταν, με άλλα λόγια, τότε η αγωνία του "στρατηλάτη" να επωφεληθεί από τις χαριστικές ρυθμίσεις του επαίσχυντου αυτού νομοθετήματος, που δεν περίμενε να επιστρέψει στην Αθήνα, λίγες μέρες αργότερα, αλλή το εξέδωσε στην ίδια τη γραμμή του πυρός.

Αυτός λοιπόν ήταν ο λόγος που ανταποκρίθηκα, χωρίς κανέναν δισταγμό, στην πρόσκληση του Γιάννου Κρανιδιώτη: τα περιουσιακά στοιχεία που, χωρίς τέτοιου είδους χαριστικές ρυθμίσεις, θα αποτελούσαν δίχως άλλο ιδιωτική περιουσία του στέμματος σε οποιαδήποτε χώρα με βασιλεία, στην Ελλάδα, εξ αιτίας ακριβώς των ρυθμίσεων αυτών -και μιας σειράς παρόμοιων που τότε ακόμη αγνοούσα- ήταν πολύ αμφίβολο αν ανήκαν στην βασιλική οικογένεια. Πολύ περισσότερο που, ένα μεγάλο μέρος τους είχε δωριθεί στους Έλληνες βασιλείς και συντηρηθεί γι' αυτούς από το ελληνικό Δημόσιο. Ως εκ τούτου, η διεκδικούμενη περιουσία δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ιδιωτική: συνιστούσε μάλιστα παρακοιλούθημα του θρόνου. Γι' αυτόν λοιπόν τον λόγο, θα ήταν ανεπίτρεπτο - και πάντως άδικο- να αντιμετωπίζεται σαν νάταν περιουσία του κοινού πολίτη. Στο κάτω-κάτω, η ΕΣΔΑ για τον κοινό πολίτη είχε συναφθεί και όχι για να κατοχυρώσει προνόμια, ασυλίες και απαλλογές άλλων εποχών.

Από την άλλη, την πρόσκληση να συμμετάσχω στην ομάδα νομικών του Δημοσίου την είδα ευθύς εξ αρχής και ως πρόκληση. Πρόκληση μια και θα ήταν η πρώτη φορά που θα βρισκόμουν στο Στρασβούργο από την μεριά της κυβέρνησης, δηλαδή όχι της πλευράς που παραπονούνταν για προσβολή των δικαιωμάτων της, αλλά εκείνης που εγκαλούνταν γι' αυτό. Κάτι μάλιστα ασυνήθιστο για κάποιον που θεωρούσε τον εαυτό του άκαμπτο υπερασπιστή της ΕΣΔΑ και πολέμιο κάθε κρατικής αυθαιρεσίας...

Ο καθηγητής Νίκος Κ. Αλιβιζάτος υπήρξε μέλος της υπερασπιστικής ομάδας της Ελληνικής Κυβέρνησης στην υπόθεση της "βασιλικής περιουσίας" στο Στρασβούργο, που διήρκησε από το 1998 μέχρι το 2002 και στο βιβλίο του αυτό παρουσιάζει όλα τα κείμενα της σκληρής αυτής αντιδικίας, στα οποία περιλαμβάνεται η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για το "παραδεκτό" το 1998 και οι δύο αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για την υπόθεση, δηλαδή για το "βάσιμο" (2000) και για το "ύψος της καταβλητέας αποζημίωσης" στον τώως βασιλιά (2002).

Νοείται ότι τα κείμενα αυτά συνοδεύονται από μία εξαιρετικά εκτενή εισαγωγή, με όλο το ιστορικό της αντιδικίας, που αφορά την επίδικη περιουσία που είχε παραχωρηθεί στην έκπτωτη δυναστεία από το ελληνικό δημόσιο.

Σε κάθε περίπτωση, όπως και ο ίδιος σημειώνει, είναι αμφίβολο αν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν ιδιωτική περιουσία και κατ' επέκταση να προστατευτεί από τις εγγυήσεις της ατομικής ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μία περιουσία με πολλή και ποικίλη προνόμια που τη διαφοροποιούσαν ουσιωδώς από την περιουσία ενός κοινού πολίτη.

Όμως πέρα και από το ιδιαίτερα νομικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει το βιβλίο του Νίκου Αλιβιζάτου, η υπόθεση της βασιλικής περιουσίας είχε και ένα πρόσθετο ενδιαφέρον, ακριβώς γιατί στάθηκε ως αφορμή για να ξεκαθαριστούν απόψεις -θέσεις- στάσεις και προσδοκίες όλων των πολιτών, αλλή και όλων των πολιτικών κομμάτων, σχετικά με το ζήτημα αυτό.

Τ.Δ.